

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Andra Kammaren. N:o 21.

Fredagen den 5 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne februari.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner:

angående försäljning af en till förra militiebostället Norra Trättelanda i Göteborgs och Bohus län hörande lägenhet;

angående försäljning till staden Göteborg af en inom säteriet Sannegårdens ägor å stadens område belägen, kronan tillhörig färjplats, kallad Sörhallen, jämte tillhörande väg;

angående försäljning af lägenheter från förra militiebostället Stora Ryland n:o 1 i Göteborgs och Bohus län;

angående försäljning af lägenheter från förra militiebostället Emmitslöf n:is 1 och 2 i Kristianstads län;

angående försäljning af lägenheter från förra militiebostället Bjuf n:o 3 i Malmöhus län;

angående försäljning af lägenheter från förra militiebostället Erikstorp n:is 2 och 3 i Kristianstads län;

angående försäljning af ett område från förra sergeantsbostället Virrestad n:is 4 och 7 i Kristianstads län;

angående tilläggspension åt f. d. förste landtmätaren Alfred Lejdström; och

angående understöd åt landtbruksingenjören N. G. Floréns änka och barn.

§ 3.

Vidare föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 38 och 39, bankoutskottets memorial n:is 3 och 4 samt lagutskottets utlåtanden n:is 16, 17 och 18.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 1, i anledning af väckt motion om statsbidrag till aflö-
nande af fjärdingsman;

n:o 2, i anledning af justitieombudsmannens framställning om
ändring af 1 § i lagen angående förordnande af rättegångsbiträde
åt häktad den 14 september 1906; och

n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen
gjorda framställning i fråga om anslag till en processkommission
äfvensom en i anledning af de äskade anslagen till nya lagbered-
ningen och processkommissionen väckt motion; samt

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 5, i
anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angä-
ende bildandet af en lånefond, afsedd att för mindre bemedlade
personer bereda tillfälle att inom städernas områden förvärfva bo-
städer.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Widén</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 8 mars,
» <i>Carlsson</i> i Solberga	» 4 » » 9 »
» <i>Ersson</i>	» 6 » » 6 »
» <i>Johansson</i> i Berga	» 7 » » 9 »
» <i>Lindqvist</i>	» 4 » » 5 »

Lördagen den 6 Mars.

3 N:o 21.

herr *Lundell* under den 6 mars och
» *Svensson* i Skyllberg likaledes under den 6 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,19 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Lördagen den 6 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Anders Olsson i Tyllered af sjukdom (influenta) är hindrad att bevista Riksdagens sammanträden, varder härmed intygadt.

Stockholm den 6 mars 1909.

Carl H. Björck.
Leg. läkare.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden n:is 1, 2 och 3 samt Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 5.

§ 3.

Herr statsrådet grefve *Hamilton* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter perukmakaren John Schwartz från Malmö; och

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter kusken Anders Nilsson från Boxholms säteri, Ekeby socken.

De kungliga propositionerna bordlades på begäran.

§ 4.

Härefter föredrogs lagutskottets memorial n:o 13, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag i fråga om rätt att förändra fideikommiss i fast egendom till penningfideikommiss; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

*Angående
lättnader för
delning af
hemman.*

Till behandling förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 14, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lättnader för delning af hemman.

Efter föredragning af utskottets hemställan lämnades ordet till

Herr Öberg, som anförde: Herr talman, mina herrar! Afsikten med den af mig och herr Åslund väckta motionen har, som en hvar kan se, varit att åstadkomma större lättnader för delning eller klyfning af stamhemman utöfver dem, som nu äro medgifna, ty hvar och en, som i det praktiska lifvet haft något att syssla med, hvad som skall iakttagas i fråga om jorddelning, har nog erfarit, hurusom dithörande bestämmelser och formaliteter oftast lägga oöfverstigliga hinder för ernående af äsyftadt mål.

Formerna för jorddelning äro, som bekant, hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring. Hvad nu först beträffar ägostyckning, har ju lagstiftningen medgifvit, att vid styckning af ett hemman i färre eller flera delar det icke kräfvades, att det område, som skall utstyckas, skall vara förut upplåtet, försåldt och afskildt från stamhemmanet, utan kan en ägostyckning eller en afskiljning af ett visst område mycket väl få äga rum, oaktadt någon afhandling om försäljning icke förefinnes. Denna princip, som i ägostyckningslagen blifvit klart fastslagen, möjliggör större frihet och större lättnad i fråga om ägostyckning, än som gäller i fråga om hemmansklyfning. Samma princip, samma lättnad har Riksdagen också tänkt sig skola bli införd i fråga om jordafsöndring, i det att Riksdagen sistlidet år skref till Kungl. Maj:t och begärde, att lagen om jordafsöndring skulle ändras därhän, att man skulle äga rätt att påkalla afsöndring från ett hemmansområde, af vederbörande fastställt, vare sig någon afhandling om afsöndringen föreläge eller icke. Riksdagen har sålunda genom den skrivelse, som i ärendet i fjol afläts till Kungl. Maj:t beträffande jordafsöndring, godtagit samma princip, som redan gäller i fråga om ägostyckning. Nu har det synts mig och min medmotionär, som om det skulle vara lämpligt och ledande till ett

fortskyndande af tillkomsten af allt flera småbruk och egnahems-lägenheter, om samma bestämmelser finge göra sig gällande be-träffande hemmansklyfning. För oss är det visst och säkert, att detta låter sig göra, och att man skulle på ett ganska kraftigt sätt befordra skapandet af dylika hem. Det händer nämligen rätt ofta, att en fader, som har flera söner och äger ett hemman lämp-ligt att uppdelas i flera mindre lotter, skulle önska, att, medan han ännu hade sönerna hemma hos sig och dessa deltog i arbe-tet, genom en dylik delning i tid draga försorg om deras framtida utkomst. Men så länge det på grund af gällande bestämmelser icke är möjligt för honom att få göra en sådan uppdelning af sitt hemman, medan det befinner sig i hans ägo, hindras han från ut-förandet af denna sin goda faderliga afsikt. Då så är, att Riks-dagen senast i fjol skref till Kungl. Maj:t om vidtagande af en sådan lättnad i fråga om bestämmelser rörande jordafsöndring, hvilken fråga alltså är under Kungl. Maj:ts utredning, har det velat synas oss, som om Riksdagen borde kunna förmås att äfven upptaga det spörsmål, som vi här framställt, och låta äfven det blifva föremål för Kungl. Maj:ts utredning, helst som man har en kommitté, den s. k. skiftesstadgekommittén, som för närva-rande arbetar på åstadkommande af ändringar i hithörande för-fattningar.

Men nu har, som synes, lagutskottet i denna fråga liksom i så många andra funnit skäligt att skjuta detta kommittéarbete framför sig och har därför ej velat vidtaga någon direkt åtgärd. I stället synes utskottet vilja tro, att den s. k. skiftesstadgekom-mittén, som nu sitter, skall ägna detta spörsmål den uppmärk-samhet, som det förtjänar. Däremot vill jag icke säga så mycket, och jag förmodar också, att kommittén i fråga nog kommer att dryfta detta spörsmål och kanske i viss mån redan har gjort det. Oss har det emellertid synts icke skada, att man här i Riksdagen toge upp frågan för att såmedelst ge den större betydelse.

Under sådana förhållanden och då det väl ej är tänkbart att få kammaren att fatta något annat beslut än det, hvartill utskot-tet kommit, skall jag, herr talman, tills vidare ej göra något yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 6.

Herr statsrådet Albert Petersson öfverlämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag om ändrad lydelse af 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen;

*Angående
lättnader för
delning af
hemman.
(Forts.)*

*Angående
lättnader för
delning af
hemman.
(Forts.)*

med förslag till lag om ändrad lydelse af 13 § skiftesstadgan;
med förslag till lag angående ändrad lydelse af 8 § i lagen
om förvärfvande och förlust af medborgarrätt den 1 oktober
1894; och

med förslag till lag om förbud mot viss försäljning af tobak.

Jämväl dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 7.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på afdelningar, till stadga angående måls handläggning i vissa fall af Kungl. Maj:ts högsta domstols afdelningar samfällt, till lag om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, till lag om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd, till lag om ändring i förordningen angående äktenskapsskillnader den 27 april 1810 och till lag om ändring i förordningen den 3 april 1810, huruledes rättelse och förklaring uti gjorda fideikommissförfattningar må sökas, samt hvad i afseende på fardag af fideikommissegendom kommer att iakttagas.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

*Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sioneradeordi-
narie järn-
vägstjänste-
män.*

På föredragningslistan fanns härefter upptaget Andra Kammarrens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 3, i anledning af herrar Camitz, och Berglunds motion, n:o 22, om rätt för pensionerad ordinarie järnvägstjänsteman att erhålla fribiljetter för resor å statens järnvägar.

I en inom Andra Kammarren afgifven motion, n:o 22, hade herrar Camitz och Berglund föreslagit, att Riksdagen behagade finna skäligt för sin del besluta, att pensionerad ordinarie järnvägstjänsteman (man eller kvinna) måtte vara berättigad att årligen erhålla fribiljetter efter förut innehafd klass för två resor fram och åter å statens järnvägar samt att till lika många resor få lösa biljett enligt den för trupptransport gällande taxa.

Utskottet hemställde, att Andra Kammarren för sin del behagade besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t an hålla, det Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, huruvida och i hvad mån pensionerad järnvägspersonal borde erhålla fribiljetter,

samt därefter vidtaga de åtgärder, hvartill denna utredning kunde föranleda.

Reservation hade afgifvits af herr Olsson i Broberg.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Olsson i Broberg: Herr talman, mina herrar! Såsom kammaren behagade finna, har jag afgifvit en s. k. blank reservation vid detta utskottsutlåtande. Jag skall därför be att få yttra några ord rörande denna reservation.

Herrar Camitz och Berglund hafva uti sin motion hemställt, att Riksdagen behagade finna skäligt för sin del besluta, att pensionerad ordinarie järnvägstjänsteman (man eller kvinna) må vara berättigad att årligen erhålla fribiljetter efter förut innehafd klass för två resor fram och åter å statens järnvägar samt att till lika många resor få lösa biljett enligt den för trupptransport gällande taxa.

Jag har vid denna frågas behandling varit mycket tveksam, huruvida man borde i någon mån gå med på motionärernas framställning; men då jag ansett, att motionen, i den begränsade form, hvori den framkommit, borde åtminstone så till vida bifallas, att den kunde motivera en framställning till Kungl. Maj:t att taga frågan i öfvervägande, så har jag icke velat ställa mig helt afvisande, utan har i hufvudsak biträdt framställningen.

Däremot har jag en afvikande mening beträffande utskottets motivering. Det har nämligen med rätt stor styrka från olika håll framkommit anmärkningar mot det sätt, på hvilket dessa fribiljetter, särskildt i lokaltrafik uti de större städernas närhet, utnyttjas, i det att dessa fribiljettsresande därstädes mången gång upptaga platserna i järnvägstågen i en utsträckning, som alltför mycket inkräktar på de betalande resandenas rättighet till plats i tågen. Detta anser jag vara en olägenhet så pass betydande och viktig, att den icke bör få förekomma; och har jag därför här velat bringa saken på tal.

Dessa fribiljettsresande hafva ju i sina fria resor en extra förmån, som är dem medgifven under det uttryckliga villkoret, att den icke får inkräkta på de betalande resandenas rätt till plats. Det finnes nämligen i § 2 i gällande reglemente angående biljetter till fria resor å statens järnvägar en bestämmelse, som lyder: »Innehafvare af fribiljett är skyldig att, om biljetten försålts till alla platser i bantåget af den vagnklass, hvarå fribiljetten lyder, afstå från sin plats och intaga sådan i vagn af annan klass, som anvisas honom af vederbörande stationsföreståndare eller konduktör».

Det framgår ju häraf, att fribiljettpassagerare bör vika för

Angående fribiljetter å statens järnvägar åt pensionerade ordinarie järnvägstjänstemen.
(Forts.)

Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sionerade ordi-
narie järn-
vägstjänste-
män.
(Forts.

betalande passagerare i tåget; men såvidt jag ifrån ganska säkra håll förnummit, läser det icke alltid vara förhållandet, att så sker. Därför hade jag inom utskottet velat hafva fram ett påpekande af detta förhållande, på det att, därest Kungl. Maj:t för öfrigt skulle vilja ställa sig tillmötesgående mot den framställning, som möjligen kan föranledas af Riksdagens beslut, Kungl. Maj:t måtte taga denna sak i öfvervägande och om möjligt åstadkomma något korrektiv däremot.

Jag hade därvid tänkt mig, att något slags fribiljetter skulle kunna införas af sådan form, att desamma kunde bäras synliga. På detta sätt skulle hvar och en kunna kontrollera, att en resande färdades på fribiljett, hvarigenom alla missbruk af fribiljetter skulle kunna förekommas; och det skulle ju för den resande själf vara angenämt, att hvar och en såge, att han lojalt använde sin fribiljett.

Utskottet ville emellertid icke på något sätt hafva fram vare sig det ena eller det andra; och för min del kunde jag, som sagdt, icke gå med på utskottets hemställan, med mindre än att det här påpekade förhållandet komme till synes. Jag skall därför, herr talman, tillåta mig att, med biträdande af utskottets kläm oförändrad, yrka på en sådan ändring eller, rättare sagdt, ett sådant tillägg till sista stycket i utskottets motivering, att detta i sin helhet erhåller följande lydelse:

»Utskottet, som hyser den uppfattningen, att ett uttalande till förmån för den af motionärerna gjorda framställningen, i hvad denna afser fria resor, icke berör frågan om det nuvarande fribiljettssystemet i allmänhet, finner sig på anförda skäl böra tillstyrka ett sådant uttalande. Men ehuru utskottet sålunda biträder motionärernas framställning i den begränsade form, hvori den framkommit, har utskottet likväl icke kunnat undgå att beakta de anmärkningar, som försports emot fribiljetterna, särskildt i lokaltrafiken vid de större städerna. I synnerhet å sön- och helgdagar lära dessa biljetter icke så sällan utnyttjas i en utsträckning, som alltför hårdt inkräktar på betalande resandes platser i järnvägstågen. Då detta är stridande mot de stipulerade villkoren för fribiljettsresande, torde betryggande kontrollbestämmelser här emot böra utfinnas. Kungl. Maj:t torde dock bäst kunna bedöma såväl denna som öfriga på frågan inverkan omständigheter, hvarför utskottet på anförda skäl får hemställa, — — —» samt härefter utskottets kläm oförändrad.

Herr talman! Jag ber att få framställa yrkande i öfverensstämmelse med hvad jag nu anført.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Denna fråga synes efter motionärernas och utskottets uppfattning icke vara af så

särdeles stor betydelse, men jag för min del kan icke se annat, än att den är af stor innebörd, ja, en riktig principfråga.

Här gäller till en början att införa fribiljettsystemet för statens tjänstemän, som äro pensionerade. Ja, det är ju nu endast fråga om sådana tjänstemän, som tillhört järnvägsstaten och som fördenskull äro pensionsberättigade vid detta verk. Det gäller vid detta tillfälle sålunda endast statstjänare i en ganska inskränkt bemärkelse, men jag vill hemställa till herrarna, huruvida herrarna verkligen tro, att, för den händelse Riksdagen nu beslutar en sådan skrivelse, som utskottet har affattat, man då kan sätta sig emot, att *alla* statspensionärer, oafsedt hvilket ämbetsverk de tillhört och hvilken tjänst de innehaft, skola hafva samma rätt till fribiljetter, som det här är ifrågasatt att tjänstemännen vid järnvägen skola få. Det går icke att förneka det faktum, att hvilket verk och hvilken institution en statstjänsteman än har tjänat och tjänat så väl, att han fått pension, när han nått den föreskrifna åldern, i korthet, hvilken plats han än innehaft, det går icke, säger jag, att förneka, att han haft en lika stor uppgift att fylla till statens och det allmännas bästa. Men nu ställer sig saken så, att dessa män varit anställda i ett kommunikationsverk. Ja, det är sant, men det går icke för sig att blott därför, att de haft sin tjänstgöring och sin väl vitsordade tjänstgöring i just detta verk, tillerkänna dem, äfven sedan de blifvit pensionerade, sådana förmåner, som andra tjänstemän icke ha, emedan deras arbete varit förlagdt till ett annat ämbetsverk, ett, som icke haft kommunikationerna på sin lott. Man kunde draga upp jämförelser härvidlag, och jag tror, att vi litet hvar skola kunna medgifva, att tjänstemännen vid många andra institutioner ha för det allmänna ännu betydelsefullare uppgifter än personalen vid järnvägarna. Men ingen har väl därför ifrågasatt, att de skulle få resa fritt på järnvägen. Och om det sattes in fråga att i första hand lämna en dylik rättighet åt sådana personer, skulle säkerligen ett förslag i sådan riktning icke få många röster för sig.

Nu säger utskottet i sin motivering, att det här ej är meningen att ens beröra fribiljettsystemet. Ja, det kunde just vara utmärkt; ville kammaren hålla till godo med att ej ens beröra detta system, så att man inte finge veta hur det ställer sig med den saken, så vore det nog det bästa för utgången af den fråga, som här afhandlas. Det är emellertid att märka, att detta är ett område, som ej heller förut varit Riksdagen främmande. — Ännu så sent som 1903 aflät Riksdagen en skrivelse för att få en minskning i fribiljettsystemet. Hvad Kongl. Maj:t med anledning häraf gjort, har jag ej haft tillfälle att taga reda på, men systemet existerar nog i lika stor utsträckning ännu, tänker jag.

År 1902 funno Riksdagens revisorer vid granskningen af räkenskaperna beträffande järnvägen, att detta fribiljettsystem fått

*Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sionerade ordi-
narie järn-
vägstjänste-
män.
(Forts.)*

Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sioneradeordi-
narie järn-
vägstjänste-
män.
(Forts.)

en sådan omfattning, att det var rent af hinderligt för de resande, som hade att betala för sina biljetter. Det var ju klart, att det icke gick an att lämna Riksdagen i okunnighet härom, och revisorerna påpekade förhållandet för Riksdagen. I den Riksdagens skrifvelse, som föranleddes af detta revisorernas påpekande, finnes en utredning, hvaraf framgår, att icke mindre än 2,402 tjänstemän och betjante under året förut erhållit fribiljetter, hvarjämte redogöres för fribiljetternas fördelning på de olika klasserna. Det heter i Riksdagens skrifvelse: »I likhet med revisorerna anser Riksdagen, att en inskräukning i beviljandet af fribiljetter för resor å statens järnvägar bör, i den mån så ske kan, åvägbringas, samt att af sådan anledning en omarbetning af gällande bestämmelser angående fribiljetter bör verkställas».

Så skref Riksdagen år 1903 och nu, 1909, skulle Riksdagen komma och säga: »Nej, hela antalet pensionärer vid statens järnvägar är ju, enligt utskottets uppgift, blott 1,075; gif också dem fribiljetter och lägg detta antal till dem, som förut ha fribiljetter!» — Jag undrar, om Riksdagen kan vara villig att gå in på något sådant. Jag tror det icke.

Nu säges det här, att dessa män, järnvägsmän och betjante, ha fått en vana att resa. — Ja, jag vill visst inte förneka, att de fått en sådan vana, men det finnes många vanor, som till och med öfvergå till ovanor, och jag vill bara fråga, om Riksdagen skall understödja något sådant. — Det är ju naturligt, att för dem, som tillhöra trafikafdelningen och sålunda hafva till uppgift och tjänsteåliggande att resa, resorna kanske kännas som ett tvång, men för dem, som icke tillhöra den afdelningen, utan sitta på ett kontor, och endast resa, då de få lust, och de bara begära en fribiljett, för dem kan det nog bli en ovana. Och den ovanan skulle man uppehålla, ännu sedan de fått pension! Jag tror icke att det går för sig att resonera så, och att sålunda släppa lös denna fråga alldeles.

Nu föreslås här, att man skall skrifva till Kungl. Maj:t och anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för att denna rätt till fribiljetter måtte bli de pensionerade järnvägstjänstemännen tillerkänd. Motionärerna och utskottet lämna ju t. o. m. en redogörelse, som visar, huru dessa tjänstemän tiggat hos Kungl. Maj:t för att få denna rätt. Kungl. Maj:t har två gånger afslagit deras framställning, men nu skulle Riksdagen säga: »Fastän Kungl. Maj:t icke täckts bevilja dessa män denna rätt, när de själfva begärt den, så gör det dock nu, när vi bedja!» Vi skulle alltså hjälpa till att tigga om en rätt, som Kungl. Maj:t ännu så sent som 1907 vägrat att gifva. Kan väl det gå för sig? Jag tror det icke.

Nu framhålles här äfven af motionärerna, att järnvägsmännen äro berättigade att under tjänstetiden erhålla fria resor på statens järnvägar. Hvarifrån motionärerna hafva fått detta, kan jag ej

begripa. Om de fått en skänk, en förmån, så är det väl klart, att så länge denna gåfva existerar, ha de också rätt att använda den, men Riksdagen har aldrig gifvit detta löfte; så mycket är säkert. — Jag var med i den kommitté, som tillsattes för att utarbete de nya lönereglementet för järnvägen, men sannerligen jag kan minnas, att det där finnes ett enda ord om att tjänstemännen hafva rätt till fria resor. Om järnvägsstyrelsen själf har lämnat detta medgifvande, så har det åtminstone skett Riksdagen oåtspord; det är alldeles säkert. Här komma nu motionärerna och vilja stödja sitt förslag på det skälet, att de hafva *rätten* i fråga. Jag säger om igen: så länge gåfvan gäller, äga de denna rätt, men Riksdagen har icke lämnat den.

Till stöd för sin uppfattning och framställning säger utskottet vidare, att pensionerade tjänstemän, som innehåft högre befattning, ha fått sådana fribiljetter, sedan de lämnat järnvägens tjänst. Ja, huruvida det verkligen förhåller sig så, det har jag hvarken kunnat eller ens velat efterforska, men har järnvägsstyrelsen den uppfattningen, att de högre tjänstemännen skulle få denna rätt, sedan de blifvit pensionerade, så undrar jag visst inte på, att äfven de lägre tjänstemännen och betjante äfven vilja ha densamma. Och har verkligen järnvägsstyrelsen lämnat de högre tjänstemännen denna rätt, så tycker jag, att den kunde lämna hela raden af personal samma förmån, ty de högre tjänstemännen hafva icke bättre anspråk på att få åka fritt, sedan de tjänat ut, än hvilken tjänsteman eller betjänt som helst. Jag hoppas och tror, att järnvägsstyrelsen, för den händelse styrelsen hitintills följt den praxis, att en högre pensionerad tjänsteman får resa fritt, tager sig till vara härefter och låter bli det, ty det är icke något exempel att efterfölja, och bra gjort är det inte, det får jag bestämdt säga. En högre tjänsteman måtte väl icke hafva tjänat statens järnvägar bättre än en lägre, när denne uppfyller sin plikt på den plats, där han är satt — så vill jag resonera. Och därför skall den högre tjänstemannen icke hafva någon förmån framför den lägre; det är icke bra att så förfara i en sak. Jag kan inte se annat, än att kammaren i denna fråga bör vara mycket försiktig, innan den inlåter sig på något sådant, som här i utskottets hemställan är ifrågasatt.

Motionärerna hafva begärt, att kammaren skulle besluta om en eller två resor årligen för ifrågavarande personer, men utskottet har gått längre och öfverlämnat till Kungl. Maj:t att fritt bestämma, huru många fria resor Kungl. Maj:t finner för godt att lämna vederbörande. — Jag anser, att i hvilket fall som helst bör kammaren här afslå både utskottets hemställan och motionärernas förslag, ty skulle kammaren eller Riksdagen i sin helhet bifalla denna framställning, så har man, så att säga, dragit ned detta kommunikationsväsen så, att den, som betalt sin biljett, måhända

*Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sionerade ordli-
narie järn-
vägstjänste-
män.
(Forts.)*

Angående fribiljetter å statens järnvägar åt pensionerade ordinarie järnvägstjänstemän. får sitta i den största trängsel, under det att nästan hvar annan eller hvar tredje visar fribiljett och tager de bästa platserna.

Jag yrkar afslag på såväl utskottets hemställan som motionärernas förslag.

(Forts.)

Herr Söderbergh i Karlshamn: Herr talman! Jag ber att till alla delar få instämman med den siste ärade talaren. Hvarför jag begärde ordet var emellertid för att få upplysa om ett faktiskt förhållande, som till min ganska stora förvåning hvarken motionärerna eller utskottet omförmålt.

Herr Persson i Stallerhult undrade, hvad Kungl. Maj:t åtgjort i anledning af Riksdagens skrivelse år 1903. Jo, Kungl. Maj:t har den 20 mars förlidet år utfärdat ett nytt fribiljettsreglemente, ett mycket fullständigt sådant, som upptager alla de personer, som Kungl. Maj:t ansett vara berättigade att erhålla fribiljetter. I detta reglemente återfinnas emellertid icke dessa pensionerade järnvägstjänstemän, om hvilka nu är fråga. Kungl. Maj:t har ansett, att den rörande f. d. järnvägstjänstemän gjorda framställningen, som visserligen blifvit af järnvägsstyrelsen tillstyrkt, icke bör förtjäna afseende, och Kungl. Maj:t har haft mycket goda skäl för denna sin uppfattning. Detta reglemente har utfärdats med stöd af Riksdagens förenämnda skrivelse af år 1903, däri Riksdagen uttryckligen påfordrar en inskränkning i beviljandet af fribiljetter å statens järnvägar. Då nu utskottet hemställer, »att Andra Kammaren för sin del behagade besluta, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning huruvida» etc., så kan då jag icke förstå annat, än att det skulle vara ganska märkvärdigt, om Riksdagen nu skulle komma med en sådan begäran i en angelägenhet, som för knappt ett år sedan varit föremål för Kungl. Maj:ts ompröfning, och därvid Kungl. Maj:t jämväl gått Riksdagens förut uttalade önskningsar till mötes. Hade utskottet tagit närmare reda på denna sak, så hade det kanske kommit till ett annat resultat.

Jag skall inskränka mig härtill och instämman i det gjorda yrkandet om afslag på utskottets hemställan.

Herr Vennersten: Herr talman! Det är icke att vänta, att kammaren skall lyssna till mig, sedan nyss den ärade representanten på Skaraborgsbänken vändt sig mot utskottets förslag. Jag skall dock tillåta mig att något belysa saken från den ståndpunkt utskottet intagit i frågan.

Det var icke utskottet obekant, att inom Riksdagen råder mycket stark motvilja mot att utsträcka rätten till fribiljetter och att den uppfattningen snarare gjort sig gällande, att denna rätt bör inskränkas. Det är också med hänsyn till denna stämning inom Riksdagen, som utskottet undvikit att beröra frågan i dess helhet.

Man har nämligen ansett, att ett bifall till motionärernas framställning i form af skrifvelse till Kungl. Maj:t icke skulle innebära ett upprifvande af ett Riksdagens föregående beslut eller en begäran om utsträckning af det nuvarande fribiljettsystemet. Jag ber särskildt den ärade talaren på Skaraborgsbänken beakta, att utskottet icke gått in på frågan om detta nuvarande fribiljettsystem, utan endast berört frågan om de pensionerade järnvägstjänstemännens fribiljetter, hvilket spörsmål hittills icke blifvit allsidigt dryftadt, utan fått drunkna i den stora frågan om fribiljettsystemet i allmänhet d. v. s. det, som tillämpats för den i tjänst varande personalen vid statens järnvägar och för alla utomstående, som af en eller annan anledning fått sig fribiljetter tillerkända. Om man studerar denna senare frågas förhistoria, finner man, att det är mot fribiljettsystemet för nämnda personal m. fl., som Riksdagen med sådan bestämdhet vändt sig och särskildt mot de stående fribiljetterna. Detta finner man i 1903 års riksdaghandlingar närmare belyst. Utskottet ansåg därför, att man kunde betrakta denna lilla angelägenhet fristående och bedöma den ur andra synpunkter än hela fribiljettsystemet, som man i öfrigt ansett slutgiltigt ordnad, och vill jag särskildt framhålla en synpunkt, som åtminstone för mig spelat en icke oväsentlig roll vid frågans bedömande. Förhållandet mellan personalen i ett verk och dess öfverordnade, mellan arbetsgifvare och arbetare i allmänhet har, i någon mån åtminstone, urartat, om man bedömer saken så som jag gör. Man har allt mer börjat anse, att penningen är allt: man skall gifva arbetaren hvad han förtjänar och därmed nog, hvad därutöfver är, är af ondo. Enligt mitt förmenande åter skall man därutöfver gifva något annat, som många gånger gäller mera än penningen, och det är ett bemötande, som vederbörande sätter värde på. I detta afseende har jag funnit goda föredömen uti det sätt, hvarpå våra grannländer ordnat för sina pensionerade järnvägstjänstemän, och äfven uti det sätt, hvarpå de enskilda järnvägarne här i landet gått till väga. Från detta senare område har man visserligen icke många exempel att åberopa, ty våra enskilda järnvägar äro i allmänhet icke gamla, men ser man till huru de äldre bolagen förfarit, skall man finna, att äfven åt de pensionerade tjänstemännen, och t. o. m. åt deras anhöriga, har man ansett sig böra bereda förmånen af fria resor i viss utsträckning icke enbart såsom en ekonomisk fördel, utan äfven och kanske ännu mera såsom ett uttryck af erkänsla för långvarig och trogen tjänst. Då förhållandet är sådant såväl i andra länder som i vårt eget land på likartade områden, synes mig, att utskottet hade all anledning att taga upp frågan och söka bedöma den själfständigt, utan att uteslutande taga hänsyn till hvad Riksdagen förut i fråga om fribiljetter i annat sammanhang ansett vara lämpligt, och fann utskottet vid denna undersökning ingen anledning föreligga att neka våra järnvägstjänstemän en förmån,

*Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sioneradeordi-
narie järn-
vägstjänste-
män.
(Forts.)*

Angående som så allmänt syntts berättigad. Såvidt jag förstår, har ingen fribiljetter å af utskottets ledamöter velat bestrida nödvändigheten af att fribiljettsförmånen i öfrigt inskränkts.

Man har invändt emot utskottet, att vi icke ens begränsat oss så mycket som motionärerna gjort; i det dessa tala om högst två resor årligen. Men det lär väl icke finnas någon, som tror, att utskottet i det stycket haft för afsikt att gå längre än motionärerna. Det var under alla förhållanden icke vår mening, och detta ber jag här å utskottets vägnar få betona.

Nu säger man, att den förmån, som vi vilja bereda dessa pensionerade järnvägstjänstemän, skulle med samma fog kunna begäras af andra statens pensionärer. Nej, sådan är icke min uppfattning. Den förmån, som här är i fråga, gäller de pensionerade tjänstemännen inom ett visst bestämdt verk, hvilka tidigare åtnjutit samma förmån i långt större utsträckning och hvilka, såsom man ser af deras upprepade framställningar, sätta mycket stort värde på att icke helt och hållet blifva beröfvade densamma. Då vi veta, att denna förmån i ekonomiskt afseende icke kan betyda särdeles mycket, måste vi söka en annan bevekelsegrund för dessa återkommande framställningar, och antager jag, att denna är att finna i det värde den uttjänste mannen sätter på att bli behandlad, som om han fortfarande hade ett visst samband med det verk, som han under många år troget tjänat. Det är denna känsla af samhörighet, man icke skall låta försvinna, och jag är öfvertygad om, att ett tillvägagångssätt, som man funnit lämpligt att använda inom det privata affärslifvet, icke kan skada statens verk i dess förhållande till de underlydande.

Jag har, såsom jag i början af mitt anförande sade, icke stor förhoppning om att kammaren kommer att ansluta sig till utskottets uppfattning, men jag har dock ansett mig skyldig att framhålla hvad jag nu anført på den grund, att jag tror, att vi böra göra, hvar och en i sin stad, allt hvad vi kunna för att minska spänningen mellan de olika klasserna i samhället och visa, att vår uppfattning om förhållandet dem emellan icke är den rent materialistiska. Ty denna senare, mina herrar, synes få alltför stor betydelse och det vore kanske klokt att söka bevara något af det gamla goda, som under gångna tider varit oss till gagn och som kanske icke är sämre därför att det är gammalt.

På dessa grunder tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Kronlund, Hellström, Bogren, Berglund* och *Röing*.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Den ärade ordföranden i utskottet har här slagit an på känslorna för att därigenom söka

beveka oss till att gå in på det förslag, som utskottet här framställt. Utskottet hemställer, att Andra Kammaren för sin del behagade besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, huruvida och i hvad mån pensionerad järnvägspersonal bör erhålla fribiljetter, samt därefter vidtaga de åtgärder, hvartill denna utredning kan föranleda.

Angående fribiljetter å statens järnvägar åt pensionerade ordinarie järnvägstjänstemän.

(Forts.)

En liknande framställning gjordes, såsom utskottet erinrar, äfven vid 1898 års riksdag. Den motion, som då väcktes, remitterades till statsutskottet, hvilket äfven tog den under behandling och afstyrkte densamma, och Riksdagen godkände denna statsutskottets hemställan. Motiven för detta afstyrkande voro, såsom en del af herrarne nogsamta ha sig bekant, att järnvägspersonalen icke vore i behof af eller berättigad till fribiljetter mera än andra af staten pensionerade tjänstemän, och att ett bifall till motionen skulle hafva till följd, att jämväl från andra grupper pensionstägare skulle framställas anspråk på att komma i åtnjutande af samma förmån, hvarjämte utskottet uttalade såsom sin mening, att statens inkomster af järnvägstrafiken ogynnsamt skulle påverkas genom utdelande i större skala af fribiljetter till statsbanorna. Dessa skäl äga sin giltighet äfven nu. Det skulle inverka ofantligt ogynnsamt på järnvägarnes inkomster, därest man bifölle den framställning, som här är gjord, och beslöte en skrifvelse till Kungl. Maj:t, gående i den riktningen, att järnvägarnes pensionerade f. d. tjänst innehafvare skulle få fria resor. Ja, till och med dem, som sitta med flere tusen kronor i pension och stor förmögenhet. Järnvägarnes inkomster äro visserligen lika stora nu som de voro för några år sedan, till och med något större, men de tagas nu i långt högre grad än förr i anspråk för järnvägarnes drift och för de högre aflöningar, som beslutades 1907 eller för två år sedan. Inom statsutskottet har man dels i sammanhang med där behandlade frågor, dels äfven af andra skäl från järnvägsstyrelsen inhämtat en del upplysningar, och af de uppgifter, vi ha erhållit från generaldirektören i järnvägsstyrelsen, skall jag be att få återgifva några, som visa, hvilka inkomster statskontoret fått från järnvägarna. De äro ganska minimala mot hvad de varit förut. Den redogörelse, som generaldirektören lämnat statsutskottet, är ganska vidtöfattande, men jag skall icke besvara kammaren med att läsa upp mer än ett litet stycke, som visar, i huru betydlig grad de till statskontoret redovisade inkomsterna från järnvägarna minskats. »Af öfverskottet», säger han, »inlevererades till statskontoret följande belopp enligt nedanstående tabell.» Så följer en tabell, utvisande beloppet af denna inleverering för hvar månad, men jag skall taga blott slutsiffrorna för hvarje år. År 1906 inlevererades till statskontoret 17,300,000 kronor, 1907 12,000,000 kronor eller 5,300,000 kronor mindre. 1908 inlevererades endast 4,700,000 kro-

Angående
främbiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sionerade ordi-
narie järn-
vägstjänste-
män.
(Forts.)

nor eller 7,300,000 kronor mindre än året förut. På två år har alltså inlevereringen till statskontoret minskats med mellan 12 och 13 miljoner kronor. Detta är, skulle jag tro, siffror som tala.

Vidare yttrar generaldirektören:

»Den väsentliga ökningen af driftkostnaden för åren 1907 och 1908 kommer å här ofvan angifna personalkostnader utgörande resp. omkring 6,8 och 3,4 miljoner kronor. För båda åren gemensamt skulle denna ökning alltså blifva cirka 10,200,000 kronor, hvartill kommer ökning för samma tid för aflöning åt verkstads- och förrådsarbetare (cirka 800,000 kronor) och banarbetare (cirka 500,000 kronor) i rundt tal 1,300,000 kronor, hvilken aflöning i littereringsafseende hänföres under underhållskostnader.

Uti denna sammanlagda ökning 11,500,000 kronor af aflöning åt personal har man att finna hufvudorsaken till det minskade trafiköferskottet.

Denna ökning i personalkostnaderna har dels sin grund uti den ökning af personalens numerär, som i följd af trafikökning ägt rum från år 1906 till år 1908, dels uti den år 1907 beslutade löneregleringen för den ordinarie personalen med däraf följande reglering af äfven den extra personalens löner.

Statens järnvägars bruttoinkomster hafva från år 1906 till år 1908 ökats från 60,000,000 till cirka 64,200,000 kronor och har personalens numerär under samma tidsperiod ökats från 22,833 till 25,648.»

Häraf finna herrarne, att personalökningen på de två senare åren uppgått till närmare 3,000 personer. Då personalen i så hög grad ökats, är det icke så mycket att undra öfver, om äfven utgifterna ökats till det otroliga belopp, som här är nämndt. Enligt fackmäns uppgift är personalökningen för stor. Den lefvande kraften, säges det, bör och kan utnyttjas bättre. Det är därför ock, synes det mig, stora skäl att se till, att man icke, såsom här ifrågasättes, föranleder ökade utgifter äfven genom att gifva pensionerade tjänsteinnehafvare fria resor.

Med anledning af hvad jag sålunda anfört, skall jag, herr talman, yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Jag tror alldeles icke, att frågan har den stora betydelse, att den, såsom den siste ärade talaren gjorde, bör göras till utgångspunkt för en så vidtgående ekonomisk utläggning rörande järnvägstrafiken i vårt land.

Såväl herr Carl Persson i Stallerhult som en annan talare hänvisade till hvad föregående Riksdagar beslutat i detta ärende och tycktes anse, att innevarande Riksdag på grund häraf borde känna sig hindrad att fatta annat beslut. Men enligt min mening, har hvarje Rksdag rätt att besluta efter den uppfattning, den kommit

till på grund af undersökningar i ett ärende, och att en föregående Riksdags beslut må följas endast i den mån detsamma kan vara vägledande för ärendets bedömande. Dock, det är ju mången gång bekvämt att, då man icke vill en sak, hänvisa till, att så och så beslöto vi då, och därför kunna vi icke heller nu göra på annat sätt.

Jag har såsom suppleant i utskottet varit med och dryftat denna fråga, och meningen inom utskottet har hufvudsakligen varit den, att frågan borde tagas litet humanitärt, och jag tror, att, om många sådana synpunkter, som af herr Vennersten framförts, komma fram, skulle det kanske icke vara så oriktigt att något appellera äfven till känslan.

Jag anser, att Riksdagen icke bör röra vid det fribiljettsystem, som nu finnes. Järnvägsstyrelsen är en institution, som vi hafva mycket otaladt med på andra områden, och vi böra därför icke tillägga ett nytt. Beträffande talet om att fribiljettsystemet vid vissa tillfällen och på vissa orter leder till förfång för den ordinarie trafiken och att vid vissa tillfällen trängsel uppstår, kan detta möjligtvis någon gång vara berättigadt beträffande den billigaste vagnplatsen, 3:dje klassen, men icke beträffande de öfriga, ty där lär utrymmet vara ganska godt.

Nu skulle måhända en anmärkning från Riksdagens sida om fribiljettsystemet kunna ha till omedelbar påföljd, att järnvägsstyrelsen såge till, om icke någon indragning kunde ske beträffande den fritrafik, som är rådande, och då komme naturligen den extra personalen i stor utsträckning att drabbas häraf, och detta vore ju beklagligt, ty denna personal sätter stort värde på dessa resor om söndagarne, hvilka resor för dem hafva stor betydelse, emedan de, t. ex. verkstadsarbetarn, icke stå i den ställning att de kunna komma upp till ordinarie befattning. Rätten till dessa fria resor är en förmån, som kommer dem till godo, så länge de äro i järnvägens tjänst. Skulle denna förmån vid vissa tillfällen föranleda till en stark tillströmning af dessa extra fripassagerare på söndagarna, borde det ju icke vara omöjligt att koppla till en vagn, så att de finge bättre utrymme, eller ock kunde man skicka in några stycken i en vagnsklass, som icke vore så mycket använd. Den saken kunde sålunda arrangeras utan att man behöfde göra någon stor affär af den.

Herr Olsson i Broberg uttalade den meningen, att man borde utmärka fripassagerare medelst något tecken, men jag tror nog att den tanken är död med detsamma, så att ingen vill reflektera på den. Det skulle nämligen betyda att dela upp passagerarne i mer och mindre värdiga klasser, och jag undrar om t. ex. generaldirektören skulle känna sig tillfredsställd med att komma med ett sådant emblem, ett märke, som för allmänheten i första klassen markerade, att han vore fripassagerare på statens järnvägar. Obe-

*Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sioneradeordi-
narie järn-
vägstjänste-
män.
(Forts.*

*Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sionerade ordi-
narie järn-
vägstjänste-
män.
(Forts.)*

stridt är, att järnvägsstyrelsen tilldelat pensionerade tjänstemän i de högre graderna, tjänstemän af de högre valörerna, fribiljetter, men vi hafva icke trots frågans föregående behandling kunnat utforska, om styrelsen tilldelat sådana fribiljetter åt tjänstemän af lägre grad, t. ex. stationskarlar, banvakter eller förare. Då järnvägsstyrelsen redan begagnat sig af en själftagen rätt, skulle det då icke vara riktigt att söka åstadkomma ett förhållande, som klargjorde saken, så att alla pensionstagande järnvägstjänstemän komme i åtnjutande af en förmån, som nu endast tillkommer en del? Denna synpunkt är starkt talande vid frågans bedömande. Från denna utgångspunkt sedt anser jag, att ett bifall till motionen skulle i sin mån klarlägga dessa saker.

När man nu talar om järnvägsfolket, står väl dock hela allmänheten i förhållande till denna personal på ett något annat plan, än då det gäller statens andra tjänare. Det har förut framhållits, och jag vill ytterligare understryka det, att det icke är likgiltigt för allmänheten, huru denna järnvägstjänstemannakår ställer sig, huru den intresserar sig för arbetet, ty mycket beror på, om denna kår, från den lägsta till den högsta, sköter statsbanedriften så att vi därmed kunna vara fullt tillfredsställda. Jag tycker, att det icke för oss borde verka såsom någonting så oerhördt, om en stationskarl eller banvakt, när han efter många år fått en liten pension och resandet för honom blifvit liksom en andra natur, blefve tilldelad några fribiljetter pr år. Jag känner gamla järnvägstjänstemän, som, sedan de slutat i järnvägens tjänst, icke känna sig riktigt hemma, emedan vanan blifvit andra naturen. Skulle de, sedan de satt in sina bästa krafter till allmänhetens tjänst med resultat, att denna allmänhet reser tryggt och bra, komma i den ställningen, att de finge två fribiljetter om året komme detta för allt i världen icke att hafva den inverkan på järnvägens ekonomi, som herr Sjö ville göra gällande. Tågen gå i alla fall, och om några gamla järnvägstjänstemän blefve placerade i en kupé, när tåget går, tror jag icke, att det skulle gå åt så värst mycket kol för deras räkning. Detta skulle icke för järnvägen innebära någon förlust och icke heller vore därigenom något prejudikat gifvet på, att andra statstjänstemän kunde komma med anhållan att komma i åtnjutande af liknande förmån som järnvägstjänstemännen.

Framför allt emedan järnvägsstyrelsen redan praktiserar att utdela fribiljetter till pensionstagande järnvägstjänstemän i de högre, men icke i de lägre graderna och för att åstadkomma ett klarläggande af dessa saker ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Äfven jag tillhör dem, som tro, att icke någon våda skulle uppkomma genom ett bifall till utskottets förslag i nu ifrågavarande afseende. Att utdela fribiljetter till pensionstagande järnvägstjänstemän har, så-

som vi finna, sin motsvarighet i grannländerna, och min uppfattning är, att man i flera andra länder är något mera frikostig med hänsyn till att bevilja fribiljetter. Jag menar nu icke, att vi i skrifvelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att fribiljetter skulle tilldelas alla pensionärer inom alla tjänstemannaområden, såsom jag tyckte en talare på skaraborgsbänken uppfattat framställningen eller att konsekvensen af detta förslag skulle leda därtill. Utskottets ordförande har väl tolkat frågan, då han erinrat om, att den bör anses såsom en specialfråga för sig. Jag tror också, att Riksdagen har orsak att visa en sådan välvilja, som nu ifrågasättes, mot den tjänstepersonal, hvilken här är i fråga. Järnvägsmännen ha förfärligt visat sig vara en kår, som förtjänt den lilla uppmuntran som ligger i detta förslag.

Det har framhållits, att somliga statstjänstemän få fribiljetter, och talaren på skaraborgsbänken sade, att detta ej skett med Riksdagens medgifvande. Om så förhåller sig, visar detta, att man icke konsekvent kan hålla på principen: inga fribiljetter. Är det omöjligt att konsekvent hålla på denna princip, vore det ju rättvist, att man sökte få någon bestämmelse till stånd, på grund af hvilken fribiljetter rättvist kunde fördelas mellan såväl de högre som de lägre tjänstemännen vid våra järnvägar. Jag är af samma mening som en annan talare, som nyss hade ordet, nämligen att de lägre tjänstemännen säkerligen lika väl, om icke bättre än de högre, behöfva dessa förmåner. Med dessa ord har jag velat uttala min sympati för frågan och ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Berglund: Herr talman, mina herrar! Fribiljetter åt personalen vid statens järnvägar är en förmån, som densamma skattar mycket högt. Här har framhållits, att fribiljettssystemet leder till, att vid tillfällen, då det är trångt om utrymmet, vanliga resande få vidkännas obehag för innehafvare af fribiljetter. Frågan gäller emellertid icke egentligen dem som redan innehafva fribiljetter, utan här gäller det, huruvida pensionärerna skola beviljas denna fördel. I våra grannländer Finland, Norge och Danmark och vid de flesta af våra enskilda järnvägar utgår denna förmån till dessa åldersklasser, och den betraktas naturligtvis såsom synnerligen eftersträfvansvärd. Jag tror, att man får betrakta denna förmån såsom en honnör, ett tack för god vakt till en gammal uttjänad personal, och man har icke sport att häraf uppstått några stora kostnader eller svårigheter. Om man frågar sig: skulle det kosta staten så mycket, om Riksdagen aflåte denna skrifvelse till Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:t möjligen beviljade en eller högst två fribiljetter till dessa åldringar, tror jag, att denna fråga måste besvaras med nej. Betänka vi, att resandestocken å statens järnvägar är ungefär 17,000,000 personer pr år och att pensionärernas antal endast är 1,075, kunna herrarne själfva, särskildt i betraktande af att dessa pensionärer vistas

*Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sioneradeordi-
narie järn-
vägstjänste-
män.
(Forts.)*

*Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sioneradeordi-
narie järn-
vägstjänste-
män.*

(Forts.)

på olika trakter i landet och en hel del äro sjuklingar och många invalider, som icke kunna begagna sig af ett möjligt medgifvande, räkna ut, huru ringa procenttal ökning det blefve och huru ringa kostnad det i detta fall skulle blifva för staten. Vi tala om social trefnad i vårt land, och man önskar ju en sådan, men jag undrar, om här icke vore ett tillfälle att söka skapa denna sociala trefnads-känsla hos statens järnvägstjänstemän, hos en stor klass medborgare, som under många och långa år, och därom bära talrika invalider vittnesbörd, offrat sin hälsa i järnvägens tjänst. Jag föreställer mig också, att vårt folk hyser en viss välvilja gent emot dessa åldringar, så att man, äfven om det någon gång skulle vara trångt om utrymmet, man dock skulle söka bereda en plats äfven om de resa på fribiljett.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall utskottets hemställan.

Herr vice talmannen: Herr talman! Det förefaller mig, som om man vid denna frågas bedömande borde först och främst göra klart för sig, huruvida man öfverhufvud anser, att den nuvarande ordningen är berättigad, hvarigenom järnvägstjänstemännen erhålla fribiljett under sin tjänstetid. Om man har den uppfattningen, att det ligger ett berättigande därutinnan, synes det mig vara en ganska naturlig ståndpunkt att säga: då dessa tjänstemän tjänat ut sin tid och öfvergå till pensionsåldern, kan det finnas något fog för att, liksom de då erhålla en pension i penningar, minskad emot hvad de uppburit i lön, de också skola få en viss, något minskad rättighet till fribiljett på statens järnvägar. Man kan ju då ställa sig i fråga om förra delen af resonemanget på den ståndpunkten, att det vore det bästa, om alla statens tjänstemän utan åtskillnad uteslutande hade en penningelön och ingenting annat och att det icke funnes någon tillstymmelse till sportler på något håll. Jag undrar emellertid, om icke den uppfattningen strider ganska mycket emot både hvad som försiggår för närvarande och hvad nog hvar och en anser vara en riktig och naturlig sak. Att till det yttersta drifva den principen — i och för sig berättigad — att alla sportler böra borttagas, tror jag vara alldeles oriktigt. I alla händelser anser jag, att om de, som sitta i denna församling, skola höja den grundsatsen till att gälla utan undantag, böra de i så fall börja med sig själfva och se till, att riksdagsmännen icke erhålla några som helst förmåner utöfver det dagtraktamente, som enligt grundlagen tillkommer dem. Det är ju bekant, att det för närvarande alldeles icke förhåller sig så. Vi veta, att vi i detta hus ha åtskilliga icke så obetydliga förmåner. Vi ha upplåtit på synnerligen billiga villkor en stor restaurantlokal just i ändamål att riksdagsmännen icke blott skola kunna äta här i huset, utan äfven att de skola kunna göra detta jämförelsevis billigt. Jag tror icke, att någon enda människa anser detta

världt klander, utan att det är fullkomligt riktigt, att så kan ske. Jag tror också, att det är riktigt, om vi icke betrakta som någon obefogad förmån, ifall vi, då vi hålla våra enskilda sammankomster och konferenser, som vi finna alldeles nödvändiga för det officiella riksdagsarbetets förberedande, anse oss berättigade att få lokal och belysning på statens bekostnad.

Det finnes nog sålunda förhållanden, som hvar och en anser vara sådana, att ett litet undantag från principen: inga särskilda förmåner, kan vara fullt berättigadt. Och jag undrar, om man icke kan säga att det så är i förevarande fall. Är det icke ganska naturligt och berättigadt, att de, som få fara snart sagdt hela sitt lif för arbetets skull, också, då de någon gång ha ledighet, få fara för sitt nöjes, för rekreations- eller för enskilda angelägenheters skull? Om så är — jag kommer tillbaka till det — synes det mig icke vara någon anledning att helt och hållet frångå dem denna förmån, då de öfvergå till pensionsåldern.

Här har af en ärad talare framhållits som skäl emot bifall till utskottets hemställan, att Kungl. Maj:t så nyligen har ordnat denna sak. Men för det första är att märka, att, ifall man granskar detta Kungl. Maj:ts beslut, man skall finna, att det i mer än ett afseende innefattar tämligen stora egendomligheter. Och för öfrigt skulle man, fruktar jag, nästan komma in i en cirkel, ifall man ansåge, att därför att Kungl. Maj:t beslutat så, bör Riksdagen afslå denna hemställan. Ty jag har synnerligen starka skäl för att tro, det Kungl. Maj:t mycket gärna velat besluta på annat sätt, ifall icke Kungl. Maj:t ansett sig hindrad af det beslut, Riksdagen en gång fattat och hvilket här förut åberopats.

Jag kan för min del icke tänka mig, att en lämplig och begränsad användning af fribiljettsystemet uti det afseende, som nu är före, skulle behöfva innebära något betungande för staten. Jag anser det alldeles uteslutet att på något sätt sammanställa denna sak med frågan om statens minskade inkomster af järnvägarna. Ty det är ganska tydligt, att därest de personer, som det här gäller, icke få fribiljetter, detta är detsamma som att de till nittionio procent sannolikt icke komma att företaga dessa resor, som de genom denna lilla förmån eljes kunde få göra.

I alla fall skulle jag för min del icke vara böjd för att gifva min röst åt ett alldeles afgjordt uttalande för den ifrågasatta principen. Men det synes mig, som om utskottets hemställan är så omsorgsfullt formulerad och så försiktigt hållen, att det icke kan sägas, att man genom att godkänna densamma gör ett sådant uttalande. Man uttalar endast önskvärdheten af en utredning i detta afseende, och det är ju klart, att, om den utredningen skulle ådagalägga, att, i fall den ifrågasatta förmånen medgäfves, detta skulle medföra någon afsevärd olägenhet för järnvägstrafiken, saken då måste förfalla. Jag kan emellertid aldrig tro, att det blefve följ-

*Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sionerade ord-
narie järn-
vägstjänste-
män.
(Forts.)*

Angående
fribiljetter å
statens järn-
vägar åt pen-
sioneradeordi-
narie järn-
vägstjänste-
män.
(Forts.)

den, men jag anser det synnerligen gynnsamt, att det är en utredning vi begära och att vi icke uttala en afgjord ståndpunkt i frågan.

Jag vill till slut också understryka hvad här förut blifvit framhållet, att nog är det orimligt, ifall dessa fribiljetter skulle utlämnas åt sådana, som uppenbart icke behöfva dem, men däremot helt och hållet förvägras dem, för hvilka de verkligen kunna innebära behöflig förmån på samma gång som en afsevärd uppmuntran och en rättvis belöning.

Jag vill sålunda tillåta mig att ur dessa synpunkter yrka bifall till hvad utskottet hemställt.

Herr Persssohn i Stallerhult: Herr talman! Det har blifvit framhållet af herr vice talmannen, hvilka förmåner riksdagsmännen åtnjuta här, och jag är den förste att erkänna, att det förhåller sig så, som han sagt. Om det icke vore några förmåner förenade med detta uppdrag, skulle man säkerligen icke lägga i dagen en sådan ifver, som man visar för att få ett riksdagsmandat och för att kunna behålla det. Men det är att märka, att alla dessa förmåner, som uppräknats, gälla så länge man har förtroendet att vara riksdagsman. Hvad som däremot här satts i fråga är, att vissa förmåner, som stå i direkt samband med tjänsten, skulle tillkomma en del tjänstemän och betjante, sedan de lämnat densamma. Något motsvarande kan ju icke vara tal om för riksdagsmännens del, efter det de lämnat sitt uppdrag.

Här har sagts af två talare, så väl af ordföranden i utskottet som af den ene motionären, att det icke är oviktigt, hur den stora allmänheten ställer sig till järnvägsmännen, och att man bör visa dem tillmötesgående. Jag tror emellertid icke, att man i detta fall med fog kan framställa någon beskyllning för bristande tillmötesgående, utan att såväl vederbörande myndigheter som enskilda, så långt det varit möjligt, sökt tillgodose äfven järnvägsfolkets kraf. Det har äfven sagts, att man bör ställa så till, att det blir »social trefnad». Ja, hvad det beträffar, har det väl icke inom någon kår gifvit sig tillkänna ett sådant missnöje som inom den nu ifrågavarande. Man har ju emellertid beviljat de förmåner, som beärts för de i tjänst varande järnvägsmännen.

Den fråga, som nu ligger före, rör sig om förmåner, som skulle utgå efter tjänstetidens slut, och detta är sålunda en pensionsfråga. Vore det därför icke skäl i att för denna gång afslå den gjorda framställningen, så att man finge se, hur pensionsfrågan i sin helhet ställde sig för dessa tjänstemän och betjante? Den frågan är öppen och icke slutbehandlad, ty när för ett par år sedan Riksdagen antog en lönestat för denna kår, lämnades pensionsfrågan å sido, såsom varande icke tillräckligt utredd. Men Riksdagen har visat, att den vill tillmötesgå vederbörande äfven i

detta fall, därigenom att Riksdagen är efter år anslagit betydliga summor att läggas till pensionsfonden för att i en framtid pensionen må utgå med högre belopp.

Nu vilja motionärerna resonnera som så, att, liksom en järnvägsman, sedan han tjänat ut sin tid, tilldelas en pension, utgörande en reducerad aflöning, så bör han äfven få åtnjuta en i någon mån begränsad fribiljettsrätt. Men detta är en fråga, som bör tagas upp till behandling, när pensionsfrågan i sin helhet kommer före, och det är ej lämpligt att på detta sätt från frågan i dess helhet lösrycka en principfråga af så stor räckvidd som denna.

Angående fribiljetter å statens järnvägar åt pensionerade ordinarie järnvägstjänstemän.
(Forts.)

Herr Vennersten: Herr talman! Den senaste ärade talaren återgick till att betrakta frågan ur ekonomisk synpunkt, hvarom speciellt sista delen af hans anförande vittnade. Jag lämnar emellertid detta åsido. Hvad däremot beträffar förra delen af hans anförande, som rörde sig om de förmåner vi såsom riksdagsmän åtnjuta och hvilka man ej längre skulle äga efter det man lämnat Riksdagen, vill jag påminna om, att vi allt som oftast få se gamla kamrater här inne i kammaren, som icke mera tillhöra densamma, och jag är öfvertygad om, att ingen af oss, för den händelse vi efter den stora omstöpnigen vid nästa val bli uteslutna härifrån, skall vägras tillträde till detta rum. Detta är visserligen icke någon pekuniär förmån, men dock en förmån, hvarpå vi böra sätta värde. Och det är något af liknande art, som motionärerna här velat föreslå för järnvägsmännens del, och jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag kan ej finna, att herr Perssons i Stallerhult påpekande af det möjliga sammanhanget mellan denna fråga och ordnandet af järnvägspersonalens pensionering behöfver afhålla kammaren från att antaga utskottets hemställan. Om detta samband är så gifvet, som han tycks anse, något hvarom jag icke vågar för närvarande uttala mig, då lär det vara tydligt, att Kungl. Maj:t har i sin befogenhet att taga dessa frågor i betraktande på samma gång, och Kungl. Maj:t kan i sådant fall vänta med att afgöra denna fråga, till pensionsfrågan jämväl kommer före i sin helhet. Jag tror sålunda icke, att det skälet behöfver hindra oss från att här gifva uttryck åt vår sympati för den här ifrågasatta utredningen.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels bifall till samma hemställan med den ändring i motiveringen, som under öfverläggningen föreslagits af herr Olsson i Broberg, och dels afslag å utskottets hemställan och den i ämnet väckta motionen; och

Angående frilijetter å statens järnvägar åt pensionerade ordinarie järnvägstjänstemän. fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, hvarefter och sedan till kontraposition antagits yrkandet om afslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen, uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller kammarens tredje tillfälliga utskotts hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utvisade 88 ja, men 107 nej, hvadan kammaren alltså afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 9.

Angående inrättande af ett permanent statslotteri till skogsodlingens befrämjande. Till behandling förelåg vidare Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 4, med anledning af herr Ollas A. Ericssons motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upprättande af ett permanent statslotteri till skogsodlingens befrämjande.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 24, hade herr *Ollas A. Ericsson* i Ofvanmyra föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till upprättande af ett under statens förvaltning ställt permanent penninglotteri, hvars vinstmedel eller afkastning skulle fördelas mellan landets skogsvårdsstyrelser och af dessa användas till anslag åt enskilde såsom uppmuntran till utdikning och torrläggning af försumpade skogsmarker och till skogsodling å kalmarker.

Utskottet hemställde, att herr Ollas A. Ericssons motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Reservation var emellertid afgifven af herr *Nordström*, som hemställde, att Andra Kammaren för sin del måtte biträda det af herr Ollas A. Ericsson väckta skrifvelseförslaget.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Jag har med afsikt förbigått principfrågan, huruvida det vore lämpligt att inrätta ett statslotteri eller icke. Jag har i stället antyd, hur frågan ställer sig i det praktiska lifvet. Och i det fallet har jag för min del funnit, att medan vi här tvista om principen och uttala oss mot spel å utländska lotterier, och trots lotteriförordningen, som innehåller förbud mot inrättande af lotterier, anordnas det ena lotteriet efter det andra, hvarjämte man fortsätter att offra troligen 6, 8 å 10 millioner kronor årligen af svenska penningar på de utländska lotterierna. Jag har då frågat: hur går det under sådana förhållanden med principfrågan? Jo, utlänningarna skratta åt vårt förfaringssätt, och våra svenska medborgare undra på hvad Riksdagen tänker, som låter det fortgå på detta sätt.

Nu säger utskottet, att man i alla fall vill afvakta resultatet af den utredning, som för närvarande pågår genom regeringens föranstaltande. Men man må hysa hvilken uppfattning om utredningar som helst, tror jag, att vi kunna vara ense därom, att denna utredning, åtminstone i vissa afseenden, icke blir att lita på. Jag syftar i det fallet på den undersökning, som man ser i dessa dagar skall verkställas för utrönande af hur stort penningebelopp offras på de utländska lotterierna. Man tror sig nämligen kunna bygga på uppgifter från postverket i och för en sådan utredning. Men äfven om alla penningförsändelser till utlandet ginge genom postverket, blefve dessa uppgifter i så måtto vilseledande eller åtminstone ofullständiga, att man icke vet hvilka belopp det är, som ligga inne i de rekommenderade försändelserna. Men nu är det så att åtskilliga andra sätt användas för inköp af lottsedlar i de utländska lotterierna. Bland de många skrivelser, jag erhållit i anledning af min berörda motion, har jag fått en, hvari brefskrifvaren, efter att ha tackat för det jag framkommit med motionen och sedan han påpekat, att staten icke kan freda sig för de utländska lotterierna på det sätt, som man hittills tänkt sig, genom stärfjande af annonsering och dylikt, anför brefskrifvaren som följer: »Att genom laggar hindra allmänheten att köpa lotter går icke, ty här (i södra Sverige) användes t. ex. den metoden, att efter hvarje dragning i de danska lotterierna någon annonserar, att han reser till Köpenhamn samt uträttar uppdrag åt andra, och vid dessa tillfällen göras stora affärer i Köpenhamn med svenska sedlar. Jag närsluter en annons, på det att mina ord skola vinna tilltro.» Och så följer ett urklipp ur en namngifven tidning, där det just står införd en dylik annons. Kan någon under sådana förhållanden tro, att man kan utreda hvilka summor gå till utlandet, och att man på lagstiftningens väg kan stärfja spelning på utländska lotterier? Jag tror det för min del icke.

*Angående
inrättande af
ett permanent
statslotteri till
skogsodlingens
befrämjande.
(Forts.)*

Angående inrättande af ett permanent statslotteri till skogsodlingens befrämjande. Jag anser därför, att staten bör på annat sätt taga hand om lotterifrågan, och jag tror, att man gjorde klokast i att inrätta ett statslotteri, som sålunda leddes af staten och kontrollerades af densamma. På det sättet kunde man ordna förhållandena så, att de befarade riskerna icke blefvo så stora.

(Forts.)

Under senare tider hafva enskilda intresserade anordnat åtskilliga lotterier och man har genom däraf uppkomna vinstmedel uppbyggt ett par teatrar här i Stockholm, lämnat bidrag till uppförande af Nordiska muséet, och nu senast anordnat ett stort systematiskt lotteri för idrottens befrämjande.

Det skulle vara en möjlighet gå samma väg för erhållande af medel för det ändamål, för hvilket jag ansett, att statslotteri borde anordnas. Men därvidlag möta nog en del svårigheter. Det är icke lätt att finna någon lämplig person eller korporation, som kan ställa sig i spetsen och begära ett sådant lotteri, alldenstund vinsten enligt mitt förmenande bör fördelas på hela landet. Jag kan sålunda icke finna annat än att det vore lämpligare, äfven från den synpunkten sedt, att staten anordnade detsamma. Men härom säger utskottet, att det kan ligga en oegentlighet i att anordna ett statslotteri för att använda vinsten uteslutande för enskilda. Ja så säger utskottet på en sida i sitt betänkande, men på en annan sida säger utskottet, att det kan sättas i fråga, huruvida icke staten och kommunerna äro skyldiga att härutinnan ingripa. Det är visserligen sannt, att staten redan nu anslår ett visst belopp för att uppmuntra skogsodlingen, men det har staten icke gjort såsom någon skyldighet, utan man har ansett det behöfligt för att uppmuntra saken, och det gör ju staten i många andra afseenden, trots att den icke kan anses på något sätt skyldig därtill.

Så fortsätter utskottet med att framhålla, att jag icke förebragt någon utredning, huruvida det är behöfligt eller nödvändigt att skaffa medel till detta ändamål, och påpekar i detta sammanhang de 100,000 kronorna, som staten för några år i sänder anslagit för ändamålet, jämte skogsvårdsafgifterna, som numera ingå årligen. Och synes utskottet lefva i den tron att därmed skulle kunna uträttas stora saker.

Jag får då berätta, att jag hade ett samtal om den saken i går med en af statens fränste ämbetsmän på det här området, och då jag visade honom utskottets yttrande i frågan, sade han: »Dessa belopp äro på det här området icke mera än en droppe i hafvet». Ja, jag kan understryka dessa hans ord med min egen erfarenhet. Jag fick på samma gång taga del af det kungl. bref, som angifver fördelningen af de 100,000 kronorna för i år, och fann, att vi i Kopparbergs län ha fått 1,000 kronor af desamma. Tro herrarna, att vi behöfva så litet för det ändamålet i Dalarna? Nej, långt därifrån! Jag känner grannar och småbönder, som säkerligen skulle ensamma, hvar för sig, behöfva ett sådant belopp för att

torrlägga sina sankta skogsmarker, och dessa småbönder kunna räknas i flera tusental bara i Kopparbergs län. Kan man då draga i tvifvelsmål, om man behöfver penningarna? Skall man äfven härutinnan ha en utredning, innan man vågar lita på, att man behöfver penningarna? Jag tror, att man i så fall ställer för stora kraf på utredningar och att man visar sig alltför misstrogen. Ja, säger någon, men man bör i alla fall, när det gäller enskilda, ställa det krafvet att de själfva böra förbättra sin egendom och utföra dessa torrläggningar utan att staten hjälper till. Men jag frågar då: tro herrarna, att de fattiga, skuldsatta hemmansägarna, som streta och sträfva år ut och år in för att kunna sitta kvar på sin torfva, tro herrarna, att dessa kunna nedlägga sådana summor på torrläggning af sina sankta skogsmarker, då det icke finnes någon utsikt att erhålla någon skörd eller ersättning för sådana kostnader och sådant arbete, förrän flera generationer ha gått? Den tjänsteman, som jag nyss omnämnde, hade äfven samma uppfattning, och han sade: »Man kan icke göra sig någon förhoppning om att enskilda komma att offra något afsevärdt härå, då de icke hafva i utsikt att få någon skörd eller få någon lön för sin möda förrän efter 80 till 100 år.» Ja, åtminstone i de norrländska länen får man räkna med sådana tider.

*Angående
inrättande af
ett permanent
statslotteri till
skogsvårdens
befrämjande.
(Förts.)*

Vidare har utskottet framhållit, hurusom man, när frågan var före under förra årets riksdag, talade om till hvilket ändamål man skulle använda lotterivinsten, därest ett lotteri skulle inrättas. Utskottet säger, att den uppfattningen då gjorde sig gällande, att den blifvande afkastningen borde i främsta rummet anslås till sådana ändamål, som icke åligga stat eller kommun. Ja, det är äfven min uppfattning, och jag kan icke inse, att mitt förslag strider däremot, hvilket jag redan framhållit.

Så talade man i föl om de filantropiska ändamålen, och nu tvista utskottet och reservanten om tolkningen af det ordet. Skola vi kanske äfven ha en utredning om hur man skall tolka det ordet, innan man vågar sig på ett statslotteri? Jag tror icke, att det är lyckligt för oss att oupphörligt hålla på att käbbla på det här sättet. Låtom oss i stället hellre visa oss som praktiska medborgare! Jag tror, att det då skulle gå långt lättare att lösa frågorna, och att de skulle lösas långt lyckligare.

Så talar utskottet äfven om sin farhåga, att man skall ställa så till, att lotterivinsten skulle få karaktär af en normal statsinkomst. Jag menar, att man genom mitt förslag skulle undvika en sådan fara. Jag har nämligen föreslagit, att dessa medel icke skulle ingå i statskassan, utan fördelas emellan landets skogsvårdsstyrelser, som sedan hafva att lämna hjälp däråf åt enskilda. Man kan då icke påstå, att dessa medel skulle kunna få någon karaktär af statsinkomst.

Jag tror således, att vi, då frågan redan nu föreligger inför

Angående Kungl. Maj:t till utredning, gjorde klokast i att aflåta den af mig
 inrättande af begärda skrifvelsen för att få denna fråga utredd och ett förslag
 ett permanent framlagd, så att vi finge försöka oss på saken.
 statslotteri till
 skogsodlingens
 befrämjande.

(Forts.)

Jag har, sedan jag framlämnade min motion, förutom den skrif-
 velse, hvarur jag nyss relaterat några rader, erhållit en mängd andra.
 Jag har endast tagit några få med mig och skall icke besvara kamma-
 ren med att uppläsa ens dessa. Men jag kan ändock icke underlåta
 att återgifva några brottstycken ur ett par, tre skrivelser för att få
 dem intagna i protokollet. Här är en enskild medborgare, som skrifer
 på följande sätt: »Då jag icke kan erinra mig, att någon motion
 framburits, som så glädt mig, kan jag icke underlåta att med några
 rader gifva min glädje och tacksamhet till kända». — Så har jag
 fått en skrifvelse från en kommun i södra delarna af landet, där
 det, bland annat, heter: »Den af Eder väckta motionen om inrät-
 tande af ett statslotteri, hvars vinst skulle användas till skogs-
 markers utdikning och plantering af kalmarker, tilltalar oss så lif-
 ligt, att vi vilja bedja Eder ej spara någon möda för att få den
 genomförd i Riksdagen. Hvarför vi så lifligt intressera oss här-
 för, är med tanke på den stora nationalekonomiska vinst, som hela
 landet skulle göra, om det funnes växande skog på alla kullar och
 ljunghedar, som till intet annat duga än att bära skog». — Denna
 skrifvelse är undertecknad af kommunalstämman och kommunal-
 nämndens ordförande äfvensom af andra personer till ett antal af
 bortåt femtio. — En annan skrifvelse har ankommit från en små-
 brukarekurs i Herrljunga, och jag skall tillåta mig att anföra ett
 brottstycke äfven ur denna skrifvelse. Det heter där: »Vi under-
 tecknade, boende å och omkring de bekanta svältorna och försam-
 lade vid småbrukarekurs i Herrljunga, hembära härmed till Eder,
 herr Riksdagsman, vårt vördsamma tack för den omtanke och det
 intresse Ni visat för vårt lands skogar genom att i Riksdagen fram-
 komma med Eder motion om statslotteri för skogsodlingens och
 skogsvårdens befrämjande». — Denna skrifvelse är undertecknad
 af lärarne och kursdeltagare vid småbrukarekursen jämte andra
 personer till ett antal af öfver åttio. Ja, så tänker och talar man
 ute i landet (något uttalande i motsatt riktning har jag ännu icke
 hört) och här skola vi stå och tvista om principer.

Med anledning af hvad jag nu yttrat, hemställer jag, herr
 talman, att Andra Kammaren måtte bifalla min motion.

Häruti instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Nordström* och
Bergman.

Herr Edén: Herr talman, mina herrar! Den ärade motionären
 började med att säga, att han med afsikt förbigått principfrågan i
 sin motion, och det är under sådana förhållanden förklarligt, att
 utskottet också på samma sätt med afsikt sökt afhålla sig från att

upprulla hela principfrågan om lotterier, en fråga, som, efter hvad kammarens äldre medlemmar väl känna, torde vara så pass mycket debatterad här, att icke mycket lär vara att för närvarande tillägga. I stället har motionären anført, att han ville se saken praktiskt, och därför har han inskränkt sig till den korta motivering i princip, som han gifvit i sin motion, och därefter öfvergått till att tala om syftet för lotterimedlens användning.

*Angående
inrättande af
ett permanent
statslotteri till
skogsodlingens
befrämjande.
(Forts.)*

Jag vill då säga, att just samma synpunkt har varit ledande för utskottet vid dess behandling af frågan, nämligen att försöka se saken praktiskt. Ty jag tror, att om vi öfver hufvud taget skola komma till något verkligt afgörande med lotterispörsmålet, så är det på tiden, att vi söka se denna fråga från faktiska utgångspunkter. För detta ändamål är det, som utskottet har fäst en så synnerligen stor vikt vid den utredning, som Kungl. Maj:t genom civilministern har föranstaltat och till hvilken utskottet hänvisat. Det är ju nämligen så, att när man har debatterat lotterifrågan i Riksdagen och särskildt i Andra Kammaren, har man oupphörligt stött på punkter, och det riktiga kardinalpunkter, där den ena sidans män ha haft en uppfattning angående själfva fakta och den andra sidans män en annan. Den ena sidans män säga, att det årligen går 15 miljoner kronor till utländska lotterier, den andra sidans män säga, att det absolut icke går detta belopp, att det är en orimlig öfverdrift, att det kan icke vara mer än mycket mindre antal miljoner. Den ena sidans män säga, att lotterilagstiftningen i främmande länder är så och så sträng, den andra sidans män säga: Ja, den är så på papperet, men icke i verkligheten, o. s. v. Skola vi öfver hufvud taget få något material, från hvilket vi kunna bilda oss en något så när reell uppfattning om lotterifrågans läge, är det alldeles nödvändigt, att dessa fakta blifva ordentligt utredda och framlagda. Och det är just hvad Kungl. Maj:t genom civilministern företagit sig att söka åstadkomma. Jag kan då icke finna annat, än att utskottet har haft allt skäl att hänvisa till denna utredning och för sin del förklara, att man väl bör invänta resultatet af densamma för att få det material, som vi hittills saknat och i hvilket man skulle kunna få gemensamma faktiska utgångspunkter, när man resonerar om lotterifrågan. Det har varit utskottets mening, att detta skäl i och för sig borde vara tillräckligt för att under nuvarande förhållanden afstyra en lotterimotion.

Men därtill kommer också frågan om det syfte, som motionären har förbundit med sin motion. Motionären har här talat mycket vackert och mycket erkännansvärdt om behofvet af ökad anslag till skogsodlingens befrämjande. Och det förefaller, som om motionären ville göra gällande, att utskottet icke har senterat detta skogsodlingens behof af ökad understöd. Jag ber att där emot få erinra, att utskottet öfverst på sidan 6 i sitt betänkande uttryckligen säger, att utskottet ingalunda vill förneka, att behof

Angående af ökad anslag till skogsodlingen kan föreligga. Men utskottet *inrättande af ett permanent statslotteri till skogsodlingens befrämjande.* tager sig dock friheten att anmärka, att någon utredning i den riktningen icke är förebragt. Och den anmärkningen är verkligen icke blott afsedd att vara ett medel att komma ifrån saken. Ty vi anse, att om vi också kunna ha aldrig så stor anledning att antaga, att behof af ökad anslag till skogsodlingen föreligger, så är det väl dock skäl att se till, huru stort detta behof är. Det är vidare också skäl att se till, hvilka vägar lämpligen kunna användas för behofvets fyllande. Jag skall därvidlag endast helt kort be att få anmärka, att Kungl. Maj:t och Riksdagen under senare tiden tyckas ha slagit in på den vägen att, om möjligt, söka laga så, att kostnaden för skogsodlingens befrämjande bestrides af medel, som komma från skogarne själfva, nämligen af skogsvårdsafgifterna. Det är emellertid icke nu alls tal om eller föremål för diskussion, på hvilket sätt skogsodlingen lämpligen skall erhålla de medel, den kan behöfva. Men det kan man väl få antyda, att den naturliga vägen borde vara — hvad som redan förut här i kammaren uttalats för någon vecka sedan — att höja skogsvårdsafgifterna och utsträcka dem till virke, som nu icke drabbas af dessa afgifter, och på det viset få större medel till förfogande. Under alla förhållanden anser utskottet, att det hade varit motionärens skyldighet att i någon mån söka visa upp, att just ett sådant utomordentligt medel som ett statslotteri behöfver användas för att sörja för skogsodlingen, inna han kommit med förslag därom.

Motionären har anmärkt, att utskottet skulle hafva alltför mycket betonat de yttranden, som fälles vid 1908 års riksdag, då det gjordes gällande, att ett statslotteri icke borde inrättas i annat fall än om dess afkastning ansloges till ändamål, som icke ålge stat eller kommun, och vidare till sådana ändamål, som i främsta rummet vore af filantropisk art. Motionären vill icke riktigt förstå utskottets lilla antydan, att i och med det att staten genom direkta anslag vid statsregleringen och genom de af staten pålagda skogsvårdsafgifterna lämnar stående bidrag till skogsodlingen, så blir det svårt att säga, att befrämjandet däraf skulle höra till ändamål, som icke ålga stat eller kommun. Jag vill dock påpeka, att på detta sätt skogsodlingens främjande faktiskt är upptagen såsom en statens angelägenhet, och då får man väl säga, att det åligger staten. Motionären vill ännu mindre fästa sig vid talet om den filantropiska arten af de ändamål, till hvilka lotterimedlen skulle användas. Häremot måste jag göra gällande, att om man öfver hufvud taget önskar att på allvar komma till tals i lotterifrågan, borde det vara den första förutsättningen, att man genom att skapa, låt mig säga, ett försonande syfte försökte i någon mån afväpna alla dessa invändningar, dessa mycket allvarsamma invändningar, som äro gjorda mot lotterier. Och det har också under frågans behandling vid föregående riksdagar alltid påpekats, att så skulle ske.

Nu anser utskottet, att det ändamål för medlens användande, som motionären angifvit, icke äger denna karaktär. Utskottet har visserligen icke sagt — såsom motionären här anført, förmodligen på grund af ett yttrande i reservationen — att skogsodlingens befrämjande skulle vara ett enskildt ändamål, men väl har utskottet sagt, att det icke är af filantropisk art; och jag skulle för min del vilja tillägga, att det är ett sådant ändamål, som icke borde kunna tillfredsställa medlemmarne af Riksdagen från hela landet, hvilket dock ovillkorligen bör vara fallet med det syfte, för hvilket ett lotteri möjligen någon gång skulle kunna beslutas. Jag vill endast erinra om det faktum, som många gånger här blifvit anfördt, att den allra största delen af de medel, som gå ur landet till främmande lotterier, kommer från de sydligaste provinserna, framför allt Skåne. Motionären har nyss antydtt, hvilka summer som genom ren personlig förmedling i detta afseende gå öfver sundet från Skåne till Köpenhamn. Kan det då vara rimligt, att när så stora belopp gå till utländska lotterier just från Skåne, en provins, för hvilken skogsodlingen af naturliga skäl måste ha synnerligen små betingelser, kan det då vara rimligt, att under sådana förhållanden lotterivinsten skulle anslås till skogsodlingens befrämjande? Det vore rimligare, om man håller på ett lotteri, att medlen anslås till sådant syfte, att de åtminstone i lika mån kunde komma denna särskildt brandskattade provins till godo, såsom till exempel till tuberkulossjukes vård, såsom också var föreslaget vid föregående års riksdag.

Jag har uppehållit mig vid denna sak, ingalunda därför att jag därmed vill säga, att jag skulle vara med om ett lotteri, så snart ett sådant syfte komme fram, utan därför, att jag vill påpeka, att med motionärens yrkande är oupplösligt förbundet ett syfte af sådan art, som jag icke kan finna, att Andra Kammaren skulle kunna gå in på att med ett lotteri befrämja.

Slutligen anförde motionären, att han ansåg, att det vore skäl att nu, när frågan ändå är under utredning hos Kungl. Maj:t, skriva till Kungl. Maj:t om inrättande af ett lotteri på det sätt, som han föreslagit. Då skulle — sade han — i och med detsamma också den sidan af lotterifrågan komma under utredning. Med anledning häraf vill jag blott be att få anmärka, att såsom motionärens yrkande är formuleradt, gäller det visst icke en utredning, utan det gäller en bestämd anmodan till Kungl. Maj:t att snarast möjligt utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till upprättande af ett under statens förvaltning ställt penninglotteri med en viss användning af medlen. Motionären yrkar således ingalunda en utredning, om ett lotteri bör inrättas eller icke, utan han hemställer om ett uttalande från Andra Kammaren, att ett lotteri för ett bestämdt ändamål skall komma till stånd.

Jag tror mig härmed ha tillräckligt angifvit de skäl, som varit

*Angående
inrättande af
ett permanent
statslotteri till
skogsodlingens
befrämjande.
(Forts.)*

Angående
inrättande af
ett permanent
statslotteri till
skogsodlingens
befrämjande.
(Forts.)

bestämmande för utskottets formulering af dess afslagsyrkande på herr Ollas A. Ericssons motion. Och jag antager, att kammaren knappast önskar hvad jag nyss kallade ett upprullande af den stora principdiskussionen i lotterifrågan, utan att kammaren i likhet med utskottet anser, att sådan denna motion föreligger, finnes det i dess yrkande om lotterimedlens användning och i själfva den utredning, som Kungl. Maj:t nu har föranstaltat, tillräckliga skäl för att kammaren skall afslå motionärens framställning.

Herr talman, jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet med anledning af några uttalanden i utskottets motivering, som jag anser icke böra stå oemotsagda eller ovederlagda. Utskottet säger på sid. 5 på talan om skogsodlingens betydelse:

»Denna betydelse är också af statsmakterna beaktad, och anslag af allmänna medel utgå till betydande belopp för skogsodlingens befrämjande. Sedan länge finnes i riksstaten uppfördt ett anslag för skogsodlingens befrämjande, hvilket allt ifrån 1905 utgår med 100,000 kronor årligen, och detta anslag utgår efter sådana grunder, att för statsbidrags beviljande erfordras också bidrag till minst lika stort belopp från landsting eller hushållningssällskap inom vederbörande län. Samma summa begäres i detta års statsverksproposition. Härtill komma de betydande belopp, som enligt 1903 års skogslagstiftning inflyta genom skogsvårdsafgifterna och som af skogsvårdsstyrelserna skola användas till skogshushållningens befrämjande på enskildes egor. De uppgingo enligt skogsvårdsstyrelsernas berättelser för 1907 till i rundt tal omkring 625,000 kronor.

Det torde nu vara motionärens mening, att dessa anslag äro för sitt ändamål otillräckliga. Utskottet vill ingalunda förneka, att så kan vara förhållandet, men någon utredning i denna riktning är icke af motionären förebragt, och i hvarje fall har motionären icke anfört några skäl för att skogsodlingens eventuella behof» etc..

Den, som läser detta betänkande och icke är tillräckligt inne i frågan, kan lätt få den föreställningen, att det belopp, som nu ifrån staten, landstingen och hushållningssällskapen utgår till skogsodlingens befrämjande, kan vara så pass afsevärdt, att det kan förslå till att inom rimlig tid förverkliga det önskemål, det nationella önskemål, som vi satt oss före, nämligen att Sveriges i vanvård liggande utmarker förvandlas till produktiva skogsmarker. Nu säger utskottet, att motionären icke förebragt bevisning för att dessa medel äro otillräckliga. Ja, den bevisningen är, såsom motionären i sitt anförande framhållit, så påtaglig och så nära till hands liggande, att om utskottet velat sätta sig i förbindelse med

en i skogsförhållanden något så när förtrogen person, skulle utskottet fått denna bevisning direkt och genast.

Låt oss blott taga några påtagliga siffror, som icke lära kunna jäfvas. Motionären uppgifver, att af Sveriges till cirka 30 miljoner hektar uppgående utmarker läser en tredjedel ligga uti vanvård. Ja, låt oss säga, att det icke är närmelsevis så mycket, utan blott 10 % af den mark, som kan bli produktiv skogsmark, som nu ligger i vanvård. Hvad skulle det männe nu kosta att försätta denna mark i produktivt skick? Skogsodling kan numera under vanliga, ja, synnerligen gynnsamma förhållanden, med nutida arbetslöner och fröpris icke åstadkommas billigare än till 25 à 30 kronor per hektar. Med de svåra förhållanden, under hvilka skogsodlingen å vanvårdad mark skulle försiggå, skulle kostnaden sannolikt bli mycket större, ofta dubbelt så stor, om man tar med i beräkningen såväl dikning som kultur och såning etc., således en kostnad per hektar af cirka 50 kronor. Om nu endast 10 % af Sveriges till skogsbruk tjänliga mark ligger så att säga för fåfot — jag antar att det i själfva verket är vida större areal — skulle det således bli 3 miljoner hektar, som man således hade att kultivera. Om kostnaden beräknas till 50 kronor per hektar, kommer man till ett belopp af 150 miljoner kronor minst, som måste utbetalas för det syfte vi satt oss före, nämligen att få Sveriges nu under vanvård varande, men till skogsodling tjänliga mark förvandlad till bärande skogsmark. Om det således behöfves 150 miljoner kr. härför, huru långt förslå då de 700,000 à 800,000 kronor, eller låt oss säga en miljon kronor om året, som nu utgå för ändamålet? Vilja vi alltså nå målet, måste vi tänka på, att skaffa medel härför i en helt annan utsträckning än hvad vi hittills varit vana vid.

Nu säges det, att dessa medel kan man få i form af ökade skogsvårdsafgifter och genom dylika afgifter för sådant virke, för hvilket några sådana nu icke betalas. Välan, det låter säga sig och kanske det också bör ske! Det vill jag icke nu yttra mig om. Men vi böra komma ihåg, att en hel del af dessa marker, som det är meningen att förvandla till skogbärande, producera nu icke något virke, och då inträder det förhållandet, att om de erforderliga medlen skola utgå hufvudsakligast i form af skogsvårdsafgifter, få de trakter, som släppa till virke, betala för de trakter, som ingenting producera. Det var den principens riktighet herrarne häromdagen så intensivt bestredo, men vilja herrarne nu slå in på den, så gärna för mig.

Om öfver hufvud taget ett statslotteri skall inrättas, tror jag icke, att afkastningen från detsamma kan användas för ett för nationens framtid mera gagnande ändamål än det af motionärerna angifna, och jag för min del kan icke inse, att det skulle

Angående
inrättande af
ett permanent
statslotteri till
skogso
odlingens
befrämjande.
(Forts.)

Angående kunna vara till någon risk eller skada att nu affåta en skrivelse
inrättande af till Kungl. Maj:t i ämnet.

ett permanent Jag ber att få yrka bifall till motionen.
statslotteri till

skogsodlingens
befrämjande.

(Forts.)

Herr Wijk: Herr talman, mina herrar! Frågan om ett svenskt statslotteri tycks verkligen arta sig till att bli en stående fråga på Andra Kammarens arbetsprogram. Den kommer igen med samma innehåll, men skiftar något i form allt efter utvecklingen. Själva det direkta krafvet på ett svenskt statslotteri tycks numera tillhöra det förgångna; det har afslagits af kammaren så pass grundligt, att det i år ej framställts omigen, utan man använder nu en mera kringgående taktik. Man hittar reda på ett allmänt ändamål, som är i starkt behof af hjälp — och det är ju ganska lätt att finna på ett sådant. Sedan man letat fram detta, framhåller man, hvilka ofantliga belopp som till allmänt gagn skulle kunna anslås till detta ändamål. Och sedan man visat, att statsmedel naturligtvis icke kunna anslås i tillräcklig grad härför, frågar man: »hvad skola vi då göra?» »Jo, naturligtvis inrätta ett statslotteri!»

Frågan har i år framförts i motion af herr Ollas Ericsson. Han har icke heller ställt frågan på det sättet, om vi skola införa ett statslotteri eller icke, utan han yttrar sig mycket knepigare på följande sätt:

»Af Sveriges skogsareal, som beräknas till 30,000,000 hektar, utgöres en stor del af mer eller mindre försumpade marker samt ljunghedar och andra kalmarker. Man beräknar, att af skogsområdet i Norrland utgöres icke mindre än cirka 35 procent där-af af försumpade marker. I Dalarne är motsvarande siffra omkring 25 procent o. s. v. Och dessa siffror ökas under årens lopp, ty försumpningen fortgår och utbreder sig på vissa trakter i oroväckande grad fort. Af skogsvårdsstyrelsernas årsredogörelser framgår, att stora arealer af ljunghedar och andra kalmarker tjänliga till skogsodling finnas, t. ex. i Bohuslän omkring 50,000 hektar, i det lilla Halland 100,000 hektar, i Småland 20,000 och i Dalarne 25,000 hektar, Omkring $\frac{1}{3}$ af landets skogsareal beräknas sålunda på detta sätt ligga i lägervall.»

Ha vi råd, frågar motionären vidare, att låta det fortfara på detta sätt? Om vi inrättade ett statslotteri, skulle vi med vinstmedlen af detsamma kunna så småningom försätta marken i bärigt skick, hvarigenom tillväxten kunde uppbringas och ökas med omkring 16 $\frac{1}{2}$ miljoner kubikmeter virke per år, motsvarande, ågt beräknadt, ett värde af omkring 150 miljoner kronor. 150 miljoner kr. om året, mina herrar det är onekligen siffror, som tala! Man får ovillkorligen det intrycket, att om öfver hufvud tåget några pengar förräntas på ett ovanligt kraftigt sätt, så är det de, som skulle spelas bort på ett svenskt statslotteri. Ty allt

detta, allt detta guld och dessa gröna skogar lofvar oss herr Ollas Ericsson, om vi bara införa ett svenskt statslotteri. Det förefaller ju nästan otroligt; men möjligen har motionären rätt. Han har naturligtvis räknat därmed, att när man har ett sådant stort mål i sikte, blir spelet på ett svenskt statslotteri en fosterländsk gärning af utomordentlig betydelse. Och med kännedom om svenska folkets fosterlandskärlek skulle spelandet och den därmed följande inkomsten kunna väntas ta proportioner som nu kanske förefalla oss fantastiska!

*Angående
inrättande af
ett permanent
statslotteri till
skogsodlingens
befrämjande.
(Forts.)*

Med motionärens beräkningar må förhålla sig hur som helst. Fastän jag hyser den allra varmaste kärlek för skogsvård och önskar att skogsodlingen skall på alla sätt befrämjas, måste jag dock för min del reducera frågan till denna enkla, torra och nyktra: Anse vi det vara lämpligt eller icke att i Sverige införa ett lotteri såsom statsinstitution? Denna fråga är så gammal i denna kammare och så genomdebatterad, att det finnes icke mycket att tillägga till densamma. Motionären har för sin del ansett sig fritagen att framdraga några som helst nya stöd för sitt yrkande, och jag må därför kanske vara ursäktad, om jag brister i samma afseende, då det gäller att försvara min motsatta ståndpunkt. Sedan sista diskussionen i denna fråga har intet nytt moment tillkommit, och jag tror mig heller icke om att kunna framdraga något nytt af värde utöfver hvad som redan anförts i denna sak.

Det är endast en punkt, som jag skulle vilja dröja något vid, och detta med anledning däraf, att motionären nu omedelbart vill införa ett svenskt statslotteri, trots det att han vet, att en utredning af Kungl. Maj:t igångsatts för att söka utfinna, hvilka åtgärder som skulle kunna vidtagas för att minska spelet på utländska lotterier. Detta leder min tanke tillbaka på den omständigheten, att alla motionärer, som hittills fört fram denna fråga under årens lopp, alltid såsom det verkliga och viktigaste skälet för införandet af ett svenskt statslotteri framdragit behofvet att hindra spel på utländska lotterier. Men inför det nyss anförda förhållandet och liknande, som vi varit med om många gånger förut, kan man verkligen fråga sig: Hvad finnes för allvar bakom en sådan motivering? Då man framdrager några förslag till åtgärder genom hvilka det utländska spelandet skulle förhindras, så förlöjligas dessa både i pressen och af de herrar, som här i Riksdagen kräfva införandet af ett svenskt statslotteri.

Hur förhöll det sig icke förra året? Då framfördes i denna kammare en motion, som gick ut på att Riksdagen skulle anstå hos Kungl. Maj:t att efter verkställd utredning låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till nya bestämmelser angående lotterier äfvensom förslag till åtgärder, genom hvilka — utan inrättande af ett svenskt statslotteri — det i Sverige före-

Angående kommande spelandet på utländska lotterier måtte kunna förhin-
 inrättande af dras eller i möjligaste mån inskränkas. Men då denna motion
 ett permanent framfördes, så röstade emot densamma så godt som samtliga de
 statslotteri till herrar, som i kammaren framfört krafvet på ett svenskt statslotteri
 skogsodlingens såsom medel att förhindra spelandet på utländska lotterier. Man
 befrämjande. (Forts.) frågar sig verkligen då, om det ligger något riktigt allvar bakom
 deras påstående, att det är för att förhindra det utländska spelan-
 det som de vilja införa svenskt statslotteri. Men vi, som önska,
 att spelet på utländska lotterier skall i möjligaste mån förhindras
 genom andra medel, vi vilja icke nu vara med om något kvack-
 salfvande med ett svenskt statslotteri, utan vilja först se resul-
 tatet af den pågående utredningen i frågan. Jag hemställer där-
 för, om det icke vore lämpligt att låta debatten om statslotteri i
 denna kammare hvila, till dess vi fått några nya synpunkter och
 fakta att stödja våra antaganden på, d. v. s. till dess Kungl.
 Maj:t framlagt resultatet af den utredning, som Kungl. Maj:t nu
 är i färd med att åvägbringa. Jag ber därför, herr talman, att
 få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Johansson* i Jönköping, *Petrén* och *Berg* i Göteborg
 instämde i detta anförande.

Herr Jansson i *Krakerud: Herr talman! Jag tänkte först
 instämma med ordföranden i utskottet, men han sade emellertid
 åtskilligt, som jag icke kan vara med om, bland annat att motio-
 nären talade så vackert i sitt anförande för inrättande af ett lot-
 teri. För min del kan jag icke se något vackert i att vilja ploc-
 ka ur det mindre bemedlade folkets fickor penningar och lämna
 till de rika, till de stora skogsbolagen, som vi ha i landet. Vis-
 serligen kan det vara sant, som motionären sade, att i några en-
 staka fall vissa egendomar äro utblottade på skog och att staten
 möjligen kunde träda emellan, för att man skulle få sådana skogs-
 trakter kultiverade. Men då motionären ville ha alla dessa medel,
 som komme att inflyta, såsom jag nyss nämnde, hufvudsakligen
 från de mindre bemedlade, fördelade i klump utan afseende på att
 skogsmarkerna ägas dels af rika bolag och dels af enskilda perso-
 ner, så synes mig detta verkligen icke vara något vackert. Och
 jag för min enskilda del skulle icke vilja mottaga pengar för att
 kultivera min skogsmark, om jag skulle få dem ur lotterimedel.
 Då sökte jag hellre göra alla möjliga uppoffringar för att höja kul-
 turen i alla fall utan att använda sådana medel.

Jag får verkligen beklaga, att man från landtmannabäll kun-
 nat uppställa sådana anspråk, som här framkommit. Det är väl
 så, att den mest gifvande näring, som för närvarande finnes i vårt
 land, är att afverka och försälja skog. De, som ägna sig häråt,
 skaffa sig stora kapital. Emellertid skulle äfven dessa få anslag

af lotterimedel, men däremot skulle de näringar, som lida under mycket svårt betryck, naturligtvis icke kunna komma i åtnjutande af något understöd.

*Angående
inrättande af
ett permanent
statslotteri till
skogsodlingens
befrämjande.
(Forts.)*

Skall det en gång bli så olyckligt, att man får ett statslotteri i vårt land, vill jag hoppas, att de härigenom inflytande medlen bli använda för ett mera filantropiskt ändamål än det här ifrågasvarande. Då borde de väl disponeras så, att de mindre bemedlade finge nytta af dem, men icke så, att de, som samlat stora kapital genom att afverka sina skogar, skulle få särskilda anslag för att kultivera dem.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag å motionen och bifall till utskottets förslag.

Herr Svensson i Skyllberg: Herr talman: Jag vill endast yttra några ord med anledning af herr Janssons i Krakerud anförande. Han förmenade, att det skulle vara orimligt och oresonligt, om lotterimedlen, som till stor del komme att inflyta ur de mindre bemedlades fickor, användes för skogskultivering å bolagens och de förmögnares marker.

Jag ber då få påpeka, att, såvidt jag har mig bekant, bidrag icke lämnas af någon skogsvårdsstyrelse för att sätta sådana skogar i kultur, som innehåsa af bolag eller ingå i större egendoms-komplex. Inom det län jag tillhör ha vi bestämt det maximum af bidrag, som får utgå till enskilda personer, till en så liten summa, att det för en sådan skogsegendom, som talaren åsyftade, skulle vara rent af en bagatell. Jag vet icke, om det möjligen kan vara annorlunda ställdt i de norrländska länen, så att ett afsevärdt bidrag utgår eller en längre tid kan komma att utgå till några större skogsägare.

Medan jag har ordet, ber jag att få påpeka ännu en sak. Det har anmärkts, att jag i de kalkyler, som jag framlade i mitt förra anförande, uppgifvit skogskulturkostnaden till 25 à 30 kronor per hektar, men sedan faktiskt beräknat den efter 50 kronor per hektar. Den lägre kulturkostnaden gäller emellertid, som jag äfven i första anförandet framhöll, under synnerligen gynnsamma förhållanden, men den mark, som här är afsedd att kultiveras, kommer nog på grund af det vanvårdade skick, hvori den befinner sig, att kosta minst dubbelt så mycket och sålunda ungefär 50 kronor per hektar.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Äfven jag har begärt ordet med anledning af herr Janssons i Krakerud yttrande. Jag beklagar, att han hvarken läst motionen eller kunnat följa diskussionen här i dag, hvilket jag sluter mig till däraf, att han velat bemöta påståenden, som icke framstälts hvarken i motionen eller under debatten. Jag har motionerat om inrättandet af ett

Angående inrättande af ett permanent statslotteri till skogsodlingens befrämjande. lotteri, hvaraf vinsten skulle tillfalla skogsvårdsstyrelserna för att utdelas till hjälp åt dem, som äro villiga torrlägga sina sankta skogsmarker. Det är således icke fråga om dem, som sälja och afverka sina skogar. Därom stadgar 1903 års skogslag. Men jag skulle vilja fråga: Har herr Jansson i Krakerud aldrig sett en sank skogsmark, hur den griper omkring sig och fördärfvar äfven god skogsmark? Jag tror, att han i så fall skulle fått en annan uppfattning af frågan än den, han nu gjorde sig till tolk för.

(Forts.)

Jag vill äfven i likhet med en föregående talare erinra om att det tillkommer vederbörande myndigheter att pröfva, när de ha att utdela understöd, hvem de skola utdela det till, och jag har i det fallet framhållit i motionen, att endast enskilda skulle komma i åtnjutande däraf men icke bolag. Om sålunda herr Jansson i Krakerud läst min motion, hade han sluppit göra sig besvär med sitt anförande.

Medan jag har ordet, vill jag också säga ett par ord i anledning af hvad utskottets ordförande yttrade, då han vädjade till kammaren, huruvida kammaren ansåge det ändamål, hvartill jag afsett vinsten, vara af den beskaffenhet, att det kunde samla alla kammarens ledamöter om förslaget, just därför att användningen af medlen skulle falla så ojämnt. Kan ett sådant argument verkligen göra sig gällande här i kammaren? När få vi att behandla en fråga, om hvilken man kan säga, att alla drabbas lika utaf verkningarna af ett beslut? Det blir väl i få fall om ens någonsin på det sättet, särskildt när det gäller ekonomiska frågor.

Därtill vill jag påpeka en annan sak. Det är icke alls sagdt, att skåningarna behöfva deltaga i lotteriet mera än andra. De ha ju sin fria vilja i det fallet.

Det var slutligen en talare, som framhöll, att vi vore inkonsekventa, då vi ena gången påpekade, att det skulle vara omöjligt att hindra spelande på utländska lotterier, och andra gången framhöll, att vi borde inrätta ett inländskt lotteri för att hindra, att man spelade på de utländska. Jag tror icke, att någon sådan förebråelse för bristande konsekvens kan riktas mot mig. Jag har den uppfattningen, att, därest vi inrätta ett statslotteri, som anordnas på det sätt, att det kan konkurrera med de utländska och att allmänheten kan sätta samma tillit, om icke mera, till det inhemska än till de utländska, man är så patriotisk litet hvar här i landet, att man hellre spelar på det svenska. Så har åtminstone jag fattat saken, och på det sättet har jag tänkt mig, att man kan få de stora summor, som nu gå till utlandet, att stanna hemma.

Herr Forssling: Herr talman! Såsom redan blifvit påpekadt, har utskottet icke velat ingå på bemötande af de skäl för inrättande af ett statslotteri, som föregående riksdag här framfördes och hvilka nu af motionären och reservanten angifvits i kort-

het vara svenskarnes spellusta och den häraf föranledda nödvändigheten att rädda de miljoner, som nu årligen gå till utlandet för inköp af lottsedlar. Och enligt både motionärens och reservantens åsikt är det enda räddningsmedlet inrättandet af ett inhemskt permanent statslotteri. Riksdagen och särskildt Andra Kammaren ha flera gånger uttalat, att de icke anse detta vara det rätta botemedlet, utan att det har en betänklig likhet med det, som af Döbeln begärdes, ett botemedel, som gör en »för i morgon sjufaldt värre» — men kanske det oaktadt icke kan i dag hjälpa en på benen! Man befärad ju, att genom användande af sådana medel spelsjukan skall sprida sig öfver hela landet samt äfven till sådana lager af folket, som omöjligan ha råd att för den retelse, som lotterispelet äger, offra några pengar.

Detta pris har Riksdagen förklarat sig icke vilja betala för den ovissa utsikten att rädda vare sig en större eller en mindre del af de summor, som nu gå till utlandet för lottsedlar, utan i stället har Riksdagen — och särskildt denna kammare — begärt, att andra åtgärder genom regeringens försorg skulle vidtagas. Man äger ju också förhoppning om att regeringen i samband med utredningen af lotterifrågan i allmänhet äfven skall föreslå sådana åtgärder.

Under sådana förhållanden tycker jag, att Riksdagen icke bör på förhand underkänna dessa åtgärders effektivitet och i stället förorda ett annat räddningsmedel, som Riksdagen förut flera gånger förkastat. Utskottet har icke heller kunnat inse, att det ändamål, för hvilket vinsten af ett eventuellt statslotteri, enligt motionen, skulle användas, skulle vara utaf den art, att det skulle kunna förmå Riksdagen att frångå sin flera gånger uttalade åsikt och, utan att afvakta utredningens resultat, genast kasta alla betänkligheter mot ett statslotteri öfver bord. Utan att på något sätt vilja förringa den ofantliga betydelsen för vårt land af att sump- och kalmarker, tillhörande enskilda personer, skulle blifva beväxta med skog, kan man väl dock icke undgå att erkänna, att vinsten, på detta sätt använd, ändå skulle i första hand tillfalla *enskilda* personer. Motionären har ju heller icke förnekat detta. Han talar nämligen icke blott om försumpade skogsmarker utan äfven om kalmarker, tillhörande enskilda, till hvilka skogsodlingsbidrag skulle lämnas på det sätt, som nu har föreslagits. Vinsten skulle således i första rummet tillfalla *enskilda* personer, och jag hvarken vill eller kan påstå, att den klass utaf vårt lands befolkning, som skulle få denna vinst, nämligen vårt lands jordägare, i första rummet äro i behof af understöd, allra minst ett understöd, som skulle tillkomma på det sätt, att man ockrar på spellustan och på det sättet lockar pengar äfven från sådana personer, som höra till de sämst lottade i samhället. Man må väl hoppas — och man får väl vänta — att det egna intresset skall egga vårt lands jordbru-

Angående inrättande af ett permanent statslotteri till skogsodlingens befrämjande.
(Forts.)

Angående inrättande af ett permanent statslotteri till skogsodlingens befrämjande. kare att, med tillhjälp af de bidrag, som lämnas från det allmänna, och hvilka bidrag, enligt mitt förmenande, böra högst betydligt ökas, möjligen kunna reda sig utan de belopp, som skulle komma dem till godo genom ett inhemskt statslotteri.

(Forts.) Vi veta, att danska staten anses förtjäna 1 à 2 millioner på sitt statslotteri. Om det är nödvändigt — och jag tror att det är nödvändigt — så låt svenska staten äfven för sin del offra så mycket, som man skulle kunna hämta i vinst utaf ett statslotteri, för det nu ifrågavarande ändamålet, för att om möjligt — och så fort som möjligt — åstadkomma, att dessa sumpmarker och kalmarker sättas i ett tillfredsställande skick.

Om man öfver hufvud taget tänker sig, att vinsten af ett eventuellt statslotteri skulle användas till skogsodlingens befrämjande, anser jag, att man i första rummet bör tänka på *statens* egna försumpade skogsmarker. Det finnes väl, låt oss säga, 3 millioner hektar oduglig mark i vårt land, och därutaf äger, såsom vi veta, staten en ganska betydande del. Man bör därför, synes det mig, i detta fall i första rummet tänka på staten — ty staten anses icke heller hafva råd att, såsom en talare nyligen sade här, förtjäna pengar genom att i något hastigare tempo än hittills utdika sina försumpade marker; och icke heller anses staten hafva råd att i större skala inköpa och kultivera kalmarker! Om vinsten skulle användas på det sättet, som jag antyd, för *statens* egen skogshushållning, då skulle vinsten komma *alla* till godo, och icke blott en enskild samhällsklass, som jag för min enskilda del icke anser höra till de sämst lottade i staten eller i första rummet i behof af ett sådant understöd.

Då härtill kommer, att man icke äger någon som helst förvisning om att privata skogar, som på detta sätt skulle blifva kultiverade, icke komma att sköflas genom borthuggande af den växtliga ungskogen, så vore det verkligen till föra hugnad, om kultivering blefve verkställd med tillhjälp af det nu föreslagna medlet.

Men enligt mitt förmenande skulle icke ens användandet af vinsten utaf ett eventuellt statslotteri för statens egen skogshushållning lika litet som det ändamål, för hvilket motionären påyrkat att vinsten skulle användas, vara af filantropisk art och således i någon mån ägnadt »att helga medlen» eller innebära, såsom utskottet säger, »den försonande motvikt mot det förhatliga i lotterivinstens tillkomst, som vid lotteriförslagets föregående behandling varit afsedd».

Jag ber att få instämna uti den föregående talarens yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag skall blott be att få säga några ord med anledning af motionärens påstående,

att jag icke skulle hafva läst hans motion. Ja, det kan ju ursäktas, om man icke skulle hinna att läsa igenom alla motioner så fullständigt. Jag må erkänna, att det gör jag för min del verkligen icke. Men denna motion behöfver man icke läsa igenom för att kunna säga, att motionären själf ej vet hvad som står uti motionen. Han säger själf, att han blott afsett torrläggning af försumpade skogsmarker. Men det står här i samma rad »och till torrläggning af kalmarker». Det har motionären ej observerat själf. Således bör han icke göra anmärkning, om jag möjligen skulle hafva förbisett något i motionen, hvilket jag emellertid i själfva verket icke gjort.

Det var en annan talare, som mycket riktigt sade, att bolagen icke fått något af de skogsmedel, som för närvarande finnas att få. Ja, jag har heller icke sagt, att bolagen hafva *fått* något. Men jag vill tro, att om det skulle inrättas ett statslotteri, och alla de medel, som inflyta däraf, skulle börja att användas för det ändamål, som motionären ifrågasatt, så skulle det bli så, att *alla*, som hafva några kala skogsmarker, finge bidrag till deras kultivering, vare sig de vore rika eller fattiga, bolag eller icke. Det är min öfvertygelse, att dessa lotterimedel, som jag anser icke hafva kommit till på rättmätigt sätt, icke heller kunna rättvist användas. Ty när man en gång börjat fastslå oegentligheterna och man skall lefva på lotteri, är det alldeles klart, att man icke kan följa den gamla svenska rättvisan, utan att man kommer in på sådana afvägar, att det är omöjligt att komma tillbaka till den sanna rättvisa principen.

Jag ber fortfarande att få yrka afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Edén: Herr talman! Blott några ord. Det har säkert icke undgått någon af herrarna, att den diskussion, som här förts, i själfva verket hållit sig till det ändamål, som motionären ifrågasatt, men icke till själfva lotterifrågan. Säkerligen har det icke heller undgått någon af herrarna, att ingen enda talare förnekat den stora vikten af skogsodlingens befrämjande. Men däremot hafva så många flera förnekat lämpligheten af att till skogsodlingens befrämjande anslå medel, som tillkommit på ett sådant sätt, som nu är i fråga.

Jag ber att, innan kammaren går till votering, få fästa kammarens uppmärksamhet på att här gäller det icke att uttala sympati eller icke för skogsodlingens befrämjande, utan här gäller det, om Andra Kammaren vill för ett ändamål, som är så omstridt i samband med lotteri som detta är, nu på en gång, utan betänklighet och utan diskussion i principfrågan, kasta sina gamla principer i lotterifrågan öfver bord och utan vidare svälja statslotteriet.

*Angående
inrättande af
ett permanent
statslotteri till
skogsoodlingens
befrämjande.*
(Forts.)

Angående inrättande af ett permanent statslotteri till skogsodlingens befrämjande. Jag ber därför att fortfarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.) Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen hafva öfvervägande antal röster för sig. Som emellertid votering begärdes, uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller kammarens första tillfälliga utskotts hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej. har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utföll med 134 ja mot 59 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Om anslag till anläggning af ledningar för distribuering af elektrisk energi från Trollhättan. Å föredragningslistan fanns vidare upptaget statsutskottets utlåtande n:o 38, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorde framställning om anslag till anläggning af ledningar för distribuering af elektrisk energi från Trollhättan.

Efter föredragning af utskottets hemställan lämnades ordet till

Herr Åkerlund, som yttrade: Herr talman! Då Trollhättans frågan nu kommit på tal, ber jag att beträffande densamma få påpeka en sak, som jag anser vara af den största vikt.

Det förspörjes, att man står i begrepp att af den vid Trollhättan disponibla kraften till ett konsortium uthyra 30,000 hästkrafter mot ett pris af 25 kronor per hästkraft. Den industri, hvarom här är fråga, är emellertid sådan — åtminstone har erfarenheten från annat håll visat, att så är förhållandet — att den erfordrar ännu billigare kraft, än hvad som här ifrågasatts, för att kunna drivas med fördel. Jag kan för jämförelsens skull nämna,

att, enligt hvad som uppgifvits, är i Norge priset per hästkraft mycket lägre än det här föreslagna. För öfrigt synes mig industrien i fråga vara af den beskaffenhet, att den mycket väl skulle kunna förläggas inom orter, där kraften kan levereras till mycket billigare priser, än hvad som är möjligt i nu förevarande fall, där där den ju skall ledas rätt långa afstånd.

*Om anslag till
anläggning af
ledningar för
distribuering
af elektrisk
energi från
Trollhättan.
(Forts.)*

Anledningen till att jag nu begärt ordet är emellertid egentligen den, att jag velat påpeka faran af att på detta sätt låta ett enda konsortium abonnera en sådan massa kraft, som här föreslagits. Just i fråga om en bygd sådan som den, där Trollhättan är belägen, tätbefolkad och med en kraftig industri och ett väl utveckladt jordbruk samt liggande nära västkusten, tror jag, att det vore välbetänkt, om vederbörande äfven toge den eventualiteten i betraktande, att den där tillgängliga kraften efter hand helt visst blir välbehöflig inom själfva orten för en mängd mindre industrier, handtverkerier, jordbruks- och kommunala behof o. s. v., samt finge ögonen öppna för att det därför icke är lämpligt att, på sätt här föreslagits, lämna en dylik kraftkvantitet åt en enda abonnent.

Det var för att säga detta, som jag, herr talman, begärde ordet, och jag har naturligtvis icke något yrkande att göra.

Härefter anförde:

Friherre Palmstierna: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att man kan vara herr Åkerlund tacksam för att han fäst uppmärksamheten på denna fråga, hvilken torde få kallas för vårt lands för närvarande viktigaste nationalekonomiska spörsmål. Det har i tidningspressen uppgifvits och äfven uttalats såsom sannolikt, att aftal skulle träffas om upplåtande till ett enda konsortium af icke mindre än 30,000 hästkrafter af de 46,000, som torde återstå disponibla vid Trollhättan efter de till 1911 där planerade utbyggnaderna. Man spörjer då gifvetvis: När af den bästa vattenkraft, som vi för närvarande ha i Sverige, en så utomordentligt stor del lägges i ett enda konsortiums hand, finnes då, för det första, tillräcklig garanti för att kraften användes på det för Sverige bästa sättet? Och vidare: Engageras här så pass många svenska arbetare och så mycket svenskt kapital, att det är värdt, att man gör den stora uppoffring för företaget i fråga, som man här i själfva verket skulle göra?

Jag ber då först att få meddela, att enligt uppgifter, som lämnats mig, kommer hälften af det för företaget behöfliga aktiekapitalet att vara utländskt kapital. Vi stå således kanske för första gången inför det spörsmålet, att utländska aktiekapital börja att flytta in i Sverige och lägga beslag på en del af Sveriges vattenfall. Det gäller alltså här ett nationalekonomiskt problem, som man säkerligen får ganska mycket att göra med i framtiden. Jag

Om anslag till anläggning af ledningar för distribuering af elektrisk energi från Trollhättan. (Forts.)

vill således till en början frambålla, att det endast är till hälften som svenskt kapital skulle placeras i det nu nämnda företaget.

Vidare är detta företag af elektrokemisk natur. Härmed följer också, att endast ett försvinnande litet antal arbetare per hästkraft kommer att användas.

Det är således här tvenne spörsmål, som äro af den beskaffenhet, att man gifvetvis bör noggrant tänka sig in i saken, innan beslut i densamma fattas.

Här vill man nu, att elektrisk energi skall utlämnas mot ett pris af 25 kronor per hästkraft. Om man emellertid tager t. ex. Alby karbidfabrik, visar det sig, att den har fått betala 50 kronor per hästkraft. Skärsådå vi närmare de beräkningar, som ligga till grund för nu förevarande kungl. proposition, finna vi, att där upptagits den totala årskostnaden för kraftverket, ränta å anläggningsskapitalet och afskrifning inbegripet, medan däremot värdet af själfva vattenfallet icke ingår i de gjorda beräkningarna. I fråga om beräkningar vid privata företag är det emellertid alltid så, att värdet af själfva vattenkraften toges med. Gör man så afven i nu föreliggande fall, visar det sig, att dessa 25 kronor per hästkraft bli verkligt underpris från statens sida. Men skola vi på detta sätt subventionera icke blott svenskt kapital, utan afven utländskt till afsevärdt belopp? Är det verkligen fördelaktigt för Sverige?

Man kan här afven framställa det spörsmålet: Hvad är det för vara, som det här är fråga om att tillverka? Jo, salpetersyra. Där af fabriceras sedan gödningsämnen, och dessa äro, heter det, af den betydelse för vårt jordbruk, att vi böra anlägga en dylik fabrik här i Sverige, så att dessa varor blifva billigare för våra landtmän. Jag ber då att få påpeka en omständighet, som härvidlag bör vara afgörande. Enligt hvad jag kunnat finna, är det här fråga om icke blott ett svenskt företag, som har det allmänna, fosterländska syftet att skapa billigare gödningsämnen för våra svenska landtbrukare, utan afven en internationell trust.

Det var i Norge, som den elektrokemiska industrien började, och svenska och franska pengar engagerades i företag därstädes. Följden blef, att det uppstod konkurrens på den internationella marknaden. De tyska kemiska industrierna började då röra på sig; jag kommer särskildt ihåg namnen på ett par af dessa firmor, nämligen Elberfelder Farbenfabriken, Actiengesellschaft für Anilinfabrication i Berlin och Badische Anilinfabriken. Man beslöt att förhindra konkurrens, man trädde i förbindelse med hvarandra, och ett sammanskott af kapital skedde, hvarigenom två stora gemensamma bolag, nämligen Norsk Kraftaktieselskab och De Norske Salpeterverker med öfver 30 millioner aktiekapital bildades, och så uppstod en verklig trustbildning på detta område.

Det är alldeles gifvet, att det företag, till hvilket det här är

fråga om att upplåta kraft, äfven skall komma i beroende af denna utländska trust, och då kunna herrarne väl förstå, att de vackra fördelar, som man här utmålade, nämligen att vi i vårt land skulle få billigare gödningsämnen, blifva rent illusoriska. I trustens intresse ligger just att upprätthålla ensartade priser, och vi här i vårt land torde icke blifva särskildt gynnade.

*Om anslag till
anläggning af
ledning af
distribuering
af elektrisk
energi från
Trollhättan.
(Forts.)*

Dessutom tillkommer den omständigheten, att man vid kraftanläggningar i Norge har kunnat förskaffa sig vattenkraft till ett pris af 15 kronor per hästkraft, hvilket gifvetvis medför, att om en konkurrens verkligen uppstår mellan en fabrik vid Trollhättan och dessa norska fabriker, denna konkurrens blir synnerligen svår att upprätthålla.

Härmed har jag således velat påvisa, att den fördel, som man här tänkt vinna genom erhållandet af en billigare vara, sannolikt icke kommer att inträda. Dessutom måste man taga i betraktande, att Trollhättans vattenkraft är ett alldeles enastående värdeföremål. Vi kunna ju tänka oss, att Götaälfsdalen i en framtid möjligen kommer att blifva ett Westfalen, att sålunda industrier komma att anhopas omkring Trollhättan. Vi vilja ju se samlad därnere så mycket af vår svenska arbetskraft som möjligt, då däremot sådana industrier, hvilka använda ett fåtal arbetare, gärna kunna få hålla sig norr om polcirkeln, där det kommer att uppstå alldeles särskildt svåra problem just i fråga om att upprätthålla och lifnära arbetskrafter.

Nu svarar man emellertid här, att därest vi icke leverera dessa 30,000 hästkrafter till det ifrågavarande företaget, skulle det kunna inträffa, att dessa hästkrafter under årens lopp rinna bort utan att komma till någon nytta. Jag vill då säga, att regeringen i till föregående Riksdagar aflämnade kungl. propositioner utmålade så vackra tafflor öfver, huru snart vattenkraften skall komma att blifva använd, att skulle man lita på de utsagorna, torde man med all sannolikhet kunna beräkna, att det kommer att gå ganska fort att få dessa 30,000 hästkrafter använda. Det är möjligt, att detta varit skönmålningar, men man torde i alla händelser få förutsätta, att en klok hushållning af vattenkraften kommer att gifva vid handen, att vi kunna få dels bättre industrier, dels så mycken industri, att den till fullo uppväger förlusten af den kraft, som kommer att rinna bort under de närmaste åren, innan anläggningarna hunnit blifva färdiga, och i all synnerhet om man beräknar, att dessa 30,000 hästkrafter icke skola blifva utbyggda före 1911, torde en del af farhågorna i nu förevarande afseende vara undanrödda.

Jag vill slutligen för min del endast framhålla, att staten själf kan, när den lämnar bort så stor del af Trollhättans vattenkraft, komma i konkurrens med ett företag, hvars makt till väsentlig del ligger utomlands, att alltså svårigheter för staten själf att disponera sin vattenkraft på det lämpligaste sättet möjligen kunna uppstå,

Om anslag till särskildt om det blir så, att man binder dessa 30,000 hästkrafter anläggning af för så lång tid, som här ifrågasatts, och endast med 10 års mellanrum vill till staten återlämna erforderlig del af den utarrenderade vattenkraften. Staten binder då, som sagdt, sig själf och kan icke tillgodose de verkligt nationalekonomiska och fosterländska ändamål, som man i första rummet bör främja, utan att därför slå omkring sig med fosterländska fraser.

anläggning af ledningar för distribuering af elektrisk energi från Trollhättan.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Branting, Lindhagen* och *Johansson* i Stockholm.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! De uttalanden, som i nu förevarande utlåtanden blifvit gjorda, är det sannerligen icke godt att tolka utan det sammanhang, hvori de rätteligen böra ses. Det förtroende, som Riksdag och Kungl. Maj:t hittills haft till styrelsen för Trollhätteverken, får man väl ändock fortfarande hysa och tänka som så, att den gör sitt bästa. Det är verkligen icke godt för Riksdagen att här på rak arm göra några uttalanden om, hvilka bolag och hvilka industrier som böra få kraft från Trollhättan, lika litet som man kan tro de föregående två talarne om att kunna göra detta och därför tror jag, att det är lyckligast och bäst, att vi här utan att för närvarande göra något uttalande godkänna utskottets hemställan, till hvilken jag alltså, herr talman, yrkar bifall.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Kammararen biföll utskottets hemställan.

§ 11.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 39, i anledning af väckt motion om anslag till utgifvande af en uppslagsbok öfver 1909 års lagtima Riksdags verksamhet; och biföll kammararen utskottets hemställan.

§ 12.

Föredrogs bankoutskottets memorial:

n:o 3, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens afdelningskontor i Göteborg, Luleå, Vänersborg och Växjö; och

n:o 4, angående öfverförande till riksbankens reservfond af vissa till framtida disposition afsatta medel.

Hvad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls af kammararen.

§ 13.

*Om ändring
af 5 kap. 3 §
strafflagen
m. m.*

Därnäst i ordningen företogs till behandling lagutskottets utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om ändring af 5 kap. 3 § strafflagen samt 4 § i lagen angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran den 27 juni 1902.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 18, hade herr Leander hemställt, det Riksdagen ville för sin del besluta, att 5 kap. 3 § i strafflagen, sådan denna § lyder enligt lag den 27 juni 1902, måtte erhålla ungefär följande förändrade lydelse:

Har brott blifvit begånget af någon, som fyllt 15 men ej 18 år, och dömes han härför till böter eller ock till fängelse eller straffarbete i högst sex månader, må domstolen — — — — —

Förekomma på en gång till verkställighet — — — — —

skall detta straff, såvidt det utgöres af straffarbete, fängelse eller böter och de förskyllda straffen tillsammans ej uppgå till vare sig straffarbete eller fängelse i mera än sex månader — — — — —

äfvensom att till § 4 i lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran ett tillägg måtte göras af ungefär följande innehåll:

Befinnes elev, som på grund af domstols förordnande intagits i allmän uppfostringsanstalt, genom dåligt uppförande skadligt inverka på öfriga elever och låter han sig ej rätta, må styrelsen för anstalten därom göra anmälan hos Konungens befallningshafvande i det län, hvarest anstalten är belägen. Konungens befallningshafvande äger, då grundade skäl därtill föreligga, att skilja dylik elev från anstalten samt förordna, att det eleven ådömda straff skall i vanlig ordning verkställas.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med anledning af förevärande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, i hvad mån ändring kunde ske af 5 kap. 3 § strafflagen i syfte, att där omförmälda unga förbrytare i större utsträckning, än för närvarande vore medgifvet, kunde insättas i allmän uppfostringsanstalt, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvar till en dylik utredning kunde föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till:

Herr Leander, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få tacka lagutskottet för den välvilliga behandling, som på det stora hela taget kommit min motion till del. Det är också af största vikt, att man icke stannar vid det steg man redan tagit

Om ändring af 5 kap. 3 § strafflagen m. m.
(Forts.)

i syfte att söka uppfostra till nyttiga samhällsmedlemmar vilseförda unga, som kommit i kollision med lagen. Många af dem ha växt upp under så sorgliga förhållanden, att man knappast kan vänta annat, än att de skola bli brottslingar för lifvet, om icke någonting göres för dem. Icke blott plikten, utan rent af självbevarelsedriften må därför mana samhället att söka taga sig an dessa för att om möjligt förekomma, att de för all framtid blifva allmänvådliga och tärande medlemmar. Klart är, att skall man ha någon utsikt att lyckas i arbetet för deras upprättelse, måste man i så vidsträckt mån som möjligt söka tillämpa uppfostringsprincipen.

Detta har ju också utskottet erkänt. Emellertid har utskottet föreslagit, att en skrivelse skall aflåtas till Kungl. Maj:t. När nu Kungl. Maj:t oupphörligen betungas med skrivelser och utredningar, så tänkte jag, att man icke borde äfven i detta fall öka antalet af dessa skrivelser.

Orsaken till, att utskottet emellertid föreslagit en skrivelse, synes vara af formell natur, ty utskottet säger: »att på samma gång förslaget i fråga om straffarbete omfattar de fall, där domen lyder å sådant straff ända till sex månader, detsamma beträffande fängelsestraff stannat vid den nuvarande begränsningen, eller att dylikt straff ådömts i högst sex månader, hvilket ju motsvarar endast tre månaders straffarbete». När jag skref motionen, så förbisåg jag icke det inbördes förhållandet mellan de olika straffarterna, men om jag nu hade föreslagit lagens utsträckning ända till fängelse i högst ett år, så befarar jag, att det steget hade synts för stort och att det därför hade verkat afskräckande. Hade jag däremot nöjt mig med att föreslå endast tre månaders straffarbete, hvilket ju motsvaras af 6 månaders fängelse, så synes det mig, som om latituden hade blifvit alltför liten och icke mycket vunnit därmed.

För den, som skall verkställa frihetsstraff, ställer sig för öfrigt den skillnad, som lagen gör mellan straffarbete och fängelse, mycket minimal. I båda fallen måste den dömda aftjäna straffet i cell eller enrum. Den, som är dömd till fängelse, får visserligen hålla sig med egen kost och egna kläder, om han så kan, men det är endast förnämligare personer, som kunna begagna sig af en sådan förmån, när de en eller annan gång hälsa på i fängelserna. Beträffande de unga förbrytare, som det här gäller, kan det icke komma i fråga, att en dylik förmån någonsin utnyttjas. För öfrigt har man exempel på att, om en ung person, som första gången har lagförts t. ex. för stöld och dömts till straffarbete, sedan kommer ut igen och på nytt gör sig skyldig till stöld, men det sker inom en annan domvärjo, han då kan dömas till fängelse. I förra fallet kunde han icke enligt nu gällande bestämmelser intagas i uppfostringsanstalt, men väl i det senare, och det är naturligtvis oegentligt, ty hade han intagits i uppfostringsanstalt

första gången, så hade kanske detta haft till följd, att han icke behöft vidare återfalla i brott.

Den ekonomiska frågan synes ju också i någon mån ha inverkat på utskottet, ty det säger, att »utrymmet vid statens uppfostringsanstalt å Bona i Östergötlands län lärer — — med redan gällande lagstiftning i allmänhet vara taget i anspråk i den utsträckning, att något afsevärdt större antal elever där icke kan med anstaltens nuvarande omfattning mottagas». Enligt meddelade upplysningar från direktören vid anstalten anser han emellertid, att, möjligen med en förändring af en af byggnaderna, utrymmet skulle blifva tillräckligt för att mottaga de elever, som kunde väntas komma dit äfven med den utsträckning af lagen, som här föreslagits.

Jag har dock ingenting emot, att en skrivelse aflåtes till Kungl. Maj:t, utan tvärtom, ty man får antaga, att den utredning, som kommer till stånd, skall ha till följd, att tvångsuppfostringslagen äfven i andra hänseenden blir reviderad. Visserligen innehåller den föreslagna skrivelsen endast en anhållan om utredning, »i hvad mån ändring må kunna ske af 5 kap. 3 § strafflagen i syfte, att där omförmälda unga förbrytare må i större utsträckning, än för närvarande är medgifvet, kunna insättas i allmän uppfostringsanstalt». Men detta bör gifvetvis icke lägga hinder i vägen för Kungl. Maj:t att i sammanhang därmed äfven framlägga förslag om öfriga ändringar och tillägg till lagen, som kunna anses vara erforderliga.

Möjligen kan nu denna utredning också lösa frågan, huru en elev, som uppför sig illa och skadligt inverkar på öfriga elever, skall kunna afskiljas från anstalten. Utskottet hyser betänkligheter mot att, såsom jag föreslaget, åt Konungens befallningshafvande öfverlämna rätten att skilja elev från anstalten. Det anser nämligen icke lämpligt »att åt administrativ myndighet öfverlämna att besluta om ändring af ett utaf domstol meddeladt, laga kraftvunnet beslut». Jag ber dock att få påpeka, att lagen angående villkorlig frigifning lägger i Konungens befallningshafvandes hand rätten att återkalla den villkorligt medgifna friheten, därest den frigifne icke längre förer ett ostraffligt eller ordentligt lefnadssätt eller icke ställer sig gifna föreskrifter till efterrättelee. Det synes mig, som om en viss likhet råder mellan den, som är villkorligt frigifven, och den, som enligt domstols förordnande intagits å uppfostringsanstalt. I båda fallen har ju domstolen ådömt ett bestämt straff, hvilket, i stället för att verkställas i fängelse, utbytts mot mildare former i syfte att understödja den dömdes upprättelse och återgång till nyttig samhällsverksamhet. Och om nu lagen angående villkorlig frigifning lägger bemyndigande i Konungens befallningshafvandes hand att återkalla friheten den villkorligt medgifna, så synes det mig, som om ingen större fara skulle föreligga, ifall Konungens befallningshafvande äfven finge rätt att återkalla beslut

Om ändring af 5 kap. 3 § strafflagen m. m. (Forts.)

Om ändring
af 5 kap. 3 §
strafflagen
m. m.
(Forts.)

om intagning i uppfostringsanstalt för att låta straffet gå i verkställighet i vanlig ordning.

Jag medger, att detta icke är någon så synnerligen viktig fråga, men utskottet medger emellertid, att det icke saknar sin betydelse, »att en viss skillnad åstadkommes mellan de bildbara och de mera obildbara element, hvarom här är fråga».

Men det är en annan sak, som jag också ber att i detta sammanhang få påpeka. Enligt den formulering, som nämnda paragraf nu har, är visserligen åt domstol medgifven rätt att förordna om intagning i uppfostringsanstalt, men den har ingen skyldighet att så göra, äfven om omständigheterna prövas därtill föranleda. En större bestämdhet i lagen i detta hänseende synes mig önskvärd. Det borde uttryckligen föreskrivas, att domstolen har att noggrant pröfva, huruvida den unge förbrytaren lämpligen bör blifva föremål för lagen om tvångsuppfostran i stället för att rätt och slätt behandlas enligt den allmänna strafflagen. Möjligen skulle lagen också behöfva kompletteras med den bestämmelsen, att vårdbehöfvande ungdom, som frigifves från fängelset, skulle kunna intagas å uppfostringsanstalt för att där erhålla nödig utbildning.

Med dessa erinringar ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Vahlquist: Herr talman! Jag ber att endast få tillägga ett par ord. På samma gång jag gillar det syfte, som motionen afser, måste jag lämna några faktiska upplysningar här, som kunna vara af behovet påkallade. Motionären säger i sin motion på sidan 3 i utskottsbetänkandet: »Därför finnes därstädes ett rätt afsevärdt antal platser obesatta», nämligen å uppfostringsanstalten å Bona. Så är icke förhållandet, utan för närvarande äro där alla platser upptagna, och utöfver det antal, 100 eller strängt taget 96, som är beräknadt, torde endast ett ytterst litet fåtal kunna mottagas. Det antal elever, som motionärens statistiska siffror ange, skulle därför icke kunna å anstalten utan vidare mottagas, för den händelse motionen nu bifölles. Ekonomibyggnaderna torde kanske mycket väl kunna räcka till för ytterligare ett 50-tal elever, men de byggnader, som just äro afsedda för elevernas logerande, äro däremot icke tillräckliga. Ett bifall till motionärens hemställan måste därför ovillkorligen medföra rätt afsevärda kostnader. Jag tror på grund häraf, att utskottet synnerligen klokt gått motionärens önskningsar till mötes, då det tillstyrkt en utredning af förevarande fråga. En sådan utredning torde väl behöfvas, då jag är fullt öfvertygad om, att man icke utan ekonomiska uppoffringar kan åstadkomma, hvad motionären åsyftar.

Jag har endast velat lämna dessa upplysningar, på samma gång jag instämmer i hvad utskottet hemställt.

Öfverläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Slutligen föredrogos hvart för sig lagutskottets utlåtanden:

n:o 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående villkorlig doms användande utan inskränkning beträffande fylleri eller därmed sammanhängande förseelser; och

n:o 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring af in-teckningsförrordningen, att aftal om rätt till elektrisk ström från fastighet med vattenfall må kunna i fastigheten in-tecknas.

Hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls af kam-maren.

§ 15.

Anmäl-des och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens förordnande, n:o 23, för kommitterade för tryckfrihetens vård.

§ 16.

Följande nya motioner afgåfvos, nämligen af:

herr *Lindhagen*, n:o 202, i anledning af de väckta motionerna med förslag till lag angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag; och

herr *Kronlund*, n:o 203, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m.

Nämnda motioner blefvo på begäran lagda på bordet.

§ 17.

Till bordläggning anmäl-des:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 40, i anledning af dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för anläggning af en reparationsverkstad vid Notviken, dels ock en inom Riksdagen väckt motion vidkommande denna fråga;

n:o 41, i anledning af väckt motion i fråga om förvärfvande åt staten af vissa enskilda järnvägar; och

n:o 42, i anledning af väckta motioner om statsunderstöd för anläggning af vissa enskilda järnvägar;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 8, i anledning af väckt motion om stämpelafgift för cigaretter m. m.;

n:o 9, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge, dels ock en i ämnet väckt motion;

n:o 10, i anledning af väckta motioner angående ändringar gällande brännvinsförsäljningsförordning; samt

n:o 11, i anledning af väckt motion om revision af gällande bestämmelser angående försäljning af vin och starkare maltdrycker i stad;

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående sparkasse- och därmed likartad räkning hos bankaktiebolag och solidariska bankbolag; samt

lagutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 19, angående remitterande till annat utskott af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, m. m.;

n:o 20, i anledning af väckta motioner om begränsning af rösträtten å vägstämman; och

n:o 21, i anledning af väckt motion om ändring af 9 kap. 8 § strafflagen m. m.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Jonsson</i> i Hökhult	under 5 dagar fr. o. m. den 9 mars,
» <i>Svensson</i> i Skyllberg	» 3 » » » 8 »
» <i>Månsson</i>	» 4 » » » 10 »
» <i>Gustafsson</i> i Sjögesta	» 3 » » » 9 »
» <i>Erikson</i> i Öfra Odensvi	» 5 » » » 8 »
» <i>Berg</i> i Göteborg	» 2 » » » 8 »
» <i>Forsberg</i>	» 4 » » » 8 »
» <i>Eriksson</i> i Grängesberg	» 5 » » » 9 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,41 e. m.

In fidem

Per Cronvall.